

Univerzita Palackého v Olomouci
Právnická fakulta

Markéta Kokešová

Mezinárodněprávní aspekty regulace obchodování s lidmi

Diplomová práce

Olomouc 2021

„Prohlašuji, že jsem diplomovou práci na téma Mezinárodněprávní aspekty regulace obchodování s lidmi vypracovala samostatně a citovala jsem všechny použité zdroje.“

V Prachaticích dne 30. 03. 2021

.....
Markéta Kokešová

Na tomto místě bych ráda poděkovala doc. JUDr. Ondřeji Svačkovi, LL.M. Ph.D. za odborné vedení této diplomové práce, přínosné podněty a konstruktivní komentáře k jejímu obsahu, vstřícnost a trpělivost v průběhu vedení.

Obsah

Seznam použitých zkratk	6
Úvod	7
1. Vymezení základních pojmů	10
1.1. Vymezení mezinárodního práva trestního.....	10
1.1.1. Mezinárodní právo trestní jako součást mezinárodního práva veřejného	10
1.1.2. Mezinárodní právo trestní v užším smyslu	11
1.1.3. Mezinárodní právo trestní v širším smyslu	12
1.2. Vymezení pojmu obchodování s lidmi.....	12
2. Obchodování s lidmi v Palermském protokolu.....	14
2.1. Obligatorní závazky států vycházející ze 3P	14
2.2. Povaha závaznosti Palermského protokolu.....	16
2.2.1. Materiální prvek mezinárodního obyčejce.....	17
2.2.2. Subjektivní prvek mezinárodního obyčejce.....	20
2.2.3. Závěr	21
2.3. Povaha zločinu obchodování s lidmi v Palermském protokolu	22
3. Obchodování s lidmi před Mezinárodním trestním soudem.....	24
3.1. Obchodování s lidmi jako zločin proti lidskosti	25
3.1.1. Rozsáhlý nebo systematický útok.....	26
3.1.2. Zaměření proti civilnímu obyvatelstvu.....	27
3.1.3. Vědomost existence útoku	28
3.1.4. Obchodování s lidmi jako forma zotročování	29
3.1.5. Obchodování s lidmi jako deportace a násilný přesun obyvatelstva.....	30
3.1.6. Obchodování s lidmi jako forma sexuálního otroctví a nucené prostituce	31
3.1.7. Obchodování s lidmi jako jiné nelidské činy podobné povahy	31
3.2. Obchodování s lidmi jako válečný zločin	33
3.2.1. Ozbrojený konflikt	34
3.2.2. Pachatel.....	34
3.2.3. Sexuální otroctví a nucená prostituce.....	36
3.2.4. Nucení osob ke službě ve vojsku	36
3.2.5. Dětsí vojáci.....	36
3.2.6. Další nevyjmenované válečné zločiny	38
3.3. Obchodování s lidmi jako nový zločin pod jurisdikcí Mezinárodního trestního soudu.....	38
Závěr	40

Seznam použitých zdrojů	43
Shrnutí/Abstract.....	49
Seznam klíčových slov/List of the key words.....	51

Seznam použitých zkratk

ICTY	Mezinárodní trestní tribunál pro Jugoslávii
MPT	Mezinárodní právo trestní
MPV	Mezinárodní právo veřejné
MSD	Mezinárodní soudní dvůr
MTS	Mezinárodní trestní soud
Nikaragua	Rozhodnutí Mezinárodního soudního dvora ve věci <i>Vojenských a polovojenských aktivit v a proti Nikaraguy</i>
OSN	Organizace spojených národů
Palermský protokol	Protokol o prevenci, potlačování a trestání obchodování s lidmi, zejména se ženami a dětmi
Protokol o PP	Protokol proti pašování přistěhovalců po zemi, po moři a letecky
Římský statut	Římský statut Mezinárodního trestního soudu
TVP	Trafficking Victims Protection Act of 2000
Úmluva OSN	Úmluva Organizace spojených národů proti nadnárodnímu organizovanému zločinu
VÚSP	Vídeňská úmluva o smluvním právu
Ženevské úmluvy	Ženevské úmluvy o ochraně obětí ozbrojených konfliktů z roku 1949
3P	Tzv. metoda tří pilířů v Palermském protokolu

Úvod

Pro svou diplomovou práci jsem si zvolila téma *Mezinárodněprávní aspekty regulace obchodování s lidmi*. Obchodování s lidmi je multidimenzionální fenomén a globální problém, jímž je zasažen snad každý stát, a to ať už je tento stát zdrojový, tranzitní nebo cílový.¹ „Česká republika [...] je ve specifickém postavení, kdy je zdrojovou, tranzitní i cílovou zemí současně. Tato situace je důsledkem vývoje a mění se v čase.“²

Nejčastější formou obchodování s lidmi je z 50 % sexuální vykořisťování a z 38 % nucená práce, dalšími častými formami pak je např. trestná činnost obětí obchodování s lidmi nebo nucené manželství.³

Publikace Organizace spojených národů (dále jen „OSN“) *Global Report on Trafficking in Persons 2020*, jež analyzuje obchodování s lidmi ve 148 státech, uvádí, že k roku 2018 bylo celosvětově nahlášeno 49.032 obětí, kdy oproti tomu odsouzených osob za tento zločin bylo pouze 3.553. Přitom např. Mezinárodní organizace práce zaznamenává k roku 2016 přibližně 40 milionu lidí na světě, které považuje za oběti moderního otroctví, do něž zahrnuje mimo jiné sexuální vykořisťování, nucenou práci nebo nucené manželství. Zvyšování nezaměstnanosti z důvodu pandemie COVID-19 navíc pravděpodobně zvýší počet obětí obchodování s lidmi.⁴

Proto jsem se rozhodla, že cílem mé diplomové práce je vymezit aktuální regulaci obchodování s lidmi na mezinárodněprávní úrovni. Konkrétně uvádím, jakým způsobem je obchodování s lidmi vymezeno mezinárodním společenstvím, resp. jakou definici lze mezinárodněprávně užít. Dále, jaké povinnosti vyplývají státům z Protokolu o prevenci, potlačování a trestání obchodování s lidmi, zejména se ženami a dětmi (dále jen „Palermský protokol“), které státy pak tyto povinnosti zavazují, resp. zdali mohou zavazovat i třetí státy a jakou povahu má zločin obchodování s lidmi v něm vymezený. Následně se zaměřuji na možnosti individuální trestní odpovědnost pachatele za obchodování s lidmi, a to před Mezinárodním trestním soudem (dále jen „MTS“). Tato témata jsou částečně vyřešena a částečně nikoliv.

¹ POURMOKHTARI, Navid. *Global Human Trafficking Unmasked: A feminist rights-based approach*. Journal of Human trafficking, 2015, vol. 1, no. 2, s. 157. Dostupné na <https://www.academia.edu/13844578/_2015_Global_Human_Trafficking_Unmasked_A_Feminist_Rights_Based_Approach_Journal_of_Human_Trafficking_1_2_156_166>.

² BURČÍKOVÁ, Petra. *Obchod s lidmi a nucená či vykořisťující práce v České republice*. La Strada Česká republika, o. p. s., 2006, s. 5. Dostupné na <https://www.strada.cz/images/Publikace/Obchodovani/obchod_s_lidmi_a_nucena_ci_v_ykoristujici_prace_v_ceske_republice.pdf>.

³ UNITED NATIONS OFFICE ON DRUGS AND CRIME. *Global Report on Trafficking in Persons 2020*. New York: UNITED NATIONS, 2020, s. 11. Dostupné na <https://www.unodc.org/documents/data-and-analysis/tip/2021/GLOTiP_2020_15jan_web.pdf>.

⁴ Tamtéž, s. 4, 9 a 25.;

INTERNATIONAL LABOUR OFFICE. *Global estimates of modern slavery: Forced labour and forced marriage*. Geneva: International Labour Organization and Walk Free Foundation, 2017, s. 9–10. Dostupné na <https://www.ilo.org/wcmsp5/groups/public/@dgreports/@dcomm/documents/publication/wcms_575479.pdf>.

Rozsah Palermského protokolu, jako instrumentu pro boj proti obchodování s lidmi, se postupem času mění a přicházejí k němu úvahy o možnosti jeho vývoje v mezinárodní obyčej.⁵

Otázka povahy zločinu obchodování s lidmi je pak zčásti celkem jasně vyřešená, a to z důvodu již vyjasněného postavení otroctví v mezinárodním právu. Částečně je však velmi aktuální a neobjasněná, jelikož jak ve své práci analyzuji, pojetí obchodování s lidmi je širší než samotné otroctví a v současné době ještě není zcela vyřešeno jeho postavení před MTS.

Základními výzkumnými otázkami, jejichž vyřešení je cílem mé práce, tedy jsou:

1. Jaké je mezinárodněprávně uznávané vymezení obchodování s lidmi?
2. Jaké povinnosti států vyplývají z Palermského protokolu?
3. Jaký je rozsah závaznosti pravidel v Palermském protokolu?
4. Jaká je povaha zločinu obchodování s lidmi?
5. Je obchodování s lidmi možné stíhat před Mezinárodním trestním soudem?

Pro svou diplomovou práci čerpám zejména ze zahraniční monografie z důvodu nedostatečnosti monografie české. Ze zahraniční monografie mj. užívám dokumenty vydané OSN, které mají souvislost s Palermským protokolem, a dokumenty vydané MTS v souvislosti s Římským statutem Mezinárodního trestního soudu (dále jen „Římský statut“). Jako další hlavní zdroje používám různé mezinárodní smlouvy, zejm. Palermský protokol a Římský statut, a judikaturu MTS, *ad hoc* tribunálů a Mezinárodního soudního dvora (dále jen „MSD“)

Metody, které v této práci užívám, jsou zejména metoda deskriptivní, komparativní a analytická. Pomocí deskriptivní metody vymezuji a popisuji základní pojmy týkající se mé diplomové práce. Metodu komparativní využívám pro porovnávání a podřazování definice obchodování s lidmi pod zločiny vyjmenované v Římském statutu. Metodu analytickou pak aplikuji k analýze současného stavu a otázky naplnění jednotlivých parametrů uplatňovaných v této diplomové práci.

Vzhledem k širokému rozsahu tématu, jež prostupuje vícero oblastí mezinárodního práva, svou práci rozdělují do tří hlavních kapitol.

V první kapitole vymezuji pojmy pro následující kapitoly, a to vymezení mezinárodního práva trestního v užším a širším smyslu a vymezení pojmu obchodování s lidmi, který používám pro další část své práce, a to pro analýzu a případnou komparaci. První kapitolu pro větší systematiku rozdělují na dvě podkapitoly *Vymezení mezinárodního práva trestního* a *Vymezení pojmu obchodování s lidmi*. První z těchto podkapitol pak dále rozdělují na tři části, a to *Mezinárodní právo*

⁵ OBOKATA, Tom. *Human Trafficking*. In BOISTER, Neil, CURRIE, Robert J. (ed). Routledge Handbook of Transnational Criminal Law. London and New York: Routledge, 2015, s. 185.

trestní jako součást mezinárodního práva veřejného, Mezinárodní právo trestní v užším smyslu a Mezinárodní právo trestní v širším smyslu.

Ve druhé kapitole, *Obchodování s lidmi v Palermském protokolu*, se zaměřuji na Palermský protokol a rozdělují ji na tři podkapitoly. V podkapitole *Obligatoční závazky států vycházející ze 3P* vyjmenovávám obligatoční závazky, jež musejí státy v boji proti obchodování s lidmi splňovat. V podkapitole *Povaha závažnosti Palermského protokolu* pak analyzuji, zda pravidla obsažená v Palermském protokolu zavazují pouze smluvní strany Palermského protokolu, nebo i státy třetí, resp. zdali mají povahu mezinárodního obyčeje. Tuto podkapitolu pro lepší přehlednost rozdělují na tři části, *Materiální prvek mezinárodního obyčeje*, *Subjektivní prvek mezinárodního obyčeje* a *Závěr*. Dále, v podkapitole *Povaha zločinu obchodování s lidmi v Palermském protokolu*, zkoumám, zdali je obchodování s lidmi pouze konvencionální zločin nebo již zločin dle mezinárodního práva.

Kapitolu třetí, *Obchodování s lidmi před Mezinárodním trestním soudem*, rozdělují na tři podkapitoly a zjišťuji v ní, zda je možné obchodování s lidmi podřadit pod některý ze zločinů uvedených v Římském statutu. V podkapitole *Obchodování s lidmi jako zločin proti lidskosti* řeším možnosti podřazení zločinu obchodování s lidmi pod zločin proti lidskosti a pro větší přehlednost ji rozdělují na sedm dalších částí. V následující podkapitole, *Obchodování s lidmi jako válečný zločin*, pak zkoumám možnosti podřazení zločinu obchodování s lidmi pod některý z válečných zločinů a pro lepší orientaci ji rozdělují na šest částí. V poslední podkapitole, *Obchodování s lidmi jako nový zločin pod jurisdikcí Mezinárodního trestního soudu*, dále řeším možnost novelizace Římského statutu.

V případě dalšího výzkumu by bylo vhodné sledovat nadále situaci ve vývoji názorů mezinárodního společenství na povahu Palermského protokolu a zločinu obchodování s lidmi na mezinárodněprávní úrovni.

1. Vymezení základních pojmů

1.1. Vymezení mezinárodního práva trestního

1.1.1. Mezinárodní právo trestní jako součást mezinárodního práva veřejného

Mezinárodní právo trestní (dále jen „MPT“) jako součást mezinárodního práva veřejného (dále jen „MPV“) poprvé umožnilo trestní stíhání na mezinárodní úrovni v roce 1945 vytvořením Norimberského tribunálu.⁶ Jedná se o „*označení používané pro soubor norem mezinárodního práva týkajících se trestání jednotlivců, kteří se dopustili činů, pro jejichž postih je potřebná mezinárodní spolupráce.*“⁷ MPT je tedy rozdílné oproti MPV, jež se zaměřuje na právo a odpovědnost států, právě tím, že se soustředí na odpovědnost jednotlivců, tedy individuální trestní odpovědnost.⁸

MPT má základ a společné charakteristické prvky s vnitrostátním trestním právem. Vnitrostátní trestní právo například obsahuje, jako MPT, skutkové podstaty vymezující trestné činy nebo okolnosti vylučující protiprávnost.⁹ MPT musíme odlišit od trestního práva mezinárodního. Trestní právo mezinárodní „*jsou normy vnitrostátního práva, které jednostranně upravují prostorovou působnost trestních zákonů jednotlivých států vzhledem k zahraničí a také mezinárodní právní pomoc v trestních věcech.*“¹⁰

Základem pro MPT je i právo lidských práv, které kromě zlepšení uvědomění nutnosti ochrany základních hodnot člověka položilo také základy týkající se práv stíhaných osob, obětí a svědků a práva na spravedlivý proces.¹¹

MPT jako součást MPV obsahuje například vlastní vymezení příslušností tribunálů nebo soudů, imunit a vlastní prameny úprav (MPT je zejména založeno na obyčejovém mezinárodním právu a mezinárodních smlouvách) a též otázky teritoriální.¹²

Vzhledem k tomu, že MPT v sobě obsahuje prvky práva lidských práv a vnitrostátního trestního práva a zároveň je součástí MPV, tak je považováno za hybridní právní odvětví.¹³

MPT rozlišujeme z hlediska právní povahy na MPT v užším a širším smyslu, a to dle toho, zda se jedná o tzv. zločiny dle mezinárodního práva, nebo zda je to pouze instrument smluvní, založený na nepřímém donucení.¹⁴ Toto rozdělení je zásadní pro vyřešení otázky, zdali je pro stíhání zločinu obchodování s lidmi nutná úprava ve vnitrostátním právu, resp. převážně implementace mezinárodních smluv do vnitrostátního práva, či nikoliv a jaké postavení má tento zločin

⁶ SVAČEK, Ondřej. *International criminal law*. Olomouc: Univerzita Palackého v Olomouci, 2012, s. 9.

⁷ ŠTURMA, Pavel. *Mezinárodní právo trestní*. In: HENDRYCH, Dušan. a kol. (ed). *Právní slovník*. 3. vydání. Praha: Nakladatelství C. H. Beck, 2009. 1481 s.

⁸ SVAČEK: *International ...*, s. 9.

⁹ Tamtéž

¹⁰ ŠTURMA: *Mezinárodní právo ...*, 1481 s.

¹¹ CASSESE, Antonio. *International Criminal Law*. Oxford: University Press, 2003, s. 18.

¹² SVAČEK: *International ...*, s. 9.

¹³ CASSESE: *International ...*, s. 19.

¹⁴ ŠTURMA: *Mezinárodní právo ...*, 1481 s.

v mezinárodněprávní komunitě. Jinými slovy, jak lze obchodování s lidmi zařadit do MPT. Je-li přiřaditelné pod MPT v užším nebo širším smyslu.

1.1.2. Mezinárodní právo trestní v užším smyslu

MPT v užším smyslu zahrnuje tzv. zločiny dle mezinárodního práva. Tyto zločiny jsou považovány za porušení *ius cogens* mezinárodního práva.¹⁵ „Trestnost takového chování vyplývá přímo z pravidel obecného mezinárodního práva bez ohledu na to, zda jde současně i o trestný čin podle vnitrostátního práva každého státu. Trestní postih mohou vykonat buď státy samostatně na základě principu univerzality, anebo příslušné mezinárodní trestní soudy.“¹⁶

Dle A. Cassese je pro to, aby se jednalo o zločin dle mezinárodního práva, nutno kumulativně splnit čtyři požadavky, a to:

1. porušení mezinárodního obyčeje,
2. musí se jednat o pravidlo, jehož záměrem je ochrana hodnot, jež jsou považovány celou mezinárodní komunitou za významné, a právě tímto zavazuje všechny státy a osoby (nejdůležitější dokumenty, v nichž jsou tyto hodnoty uvedeny, jsou například Charta OSN z roku 1945, Všeobecná deklarace lidských práv z roku 1948, Evropská úmluva o lidských právech z roku 1950 a další),
3. existence univerzálního zájmu k potlačování těchto zločinů, kdy subjekt může být stíhán a potrestán jakýmkoliv státem,
4. nemožnost užití funkčních imunit.¹⁷

Mezinárodním obyčejem se rozumí „pravidlo chování, které bylo opakovaně a dlouhodobě zachováváno subjekty mezinárodního práva (státy) obecně nebo partikulárně (např. v rámci nějakého regionu), pokud k této praxi přistoupí povědomí, že existuje právní povinnost k zachování takového pravidla.“¹⁸

Pro to, aby se jednalo o mezinárodní obyčej, se musí naplnit tzv. materiální a subjektivní prvek. Materiální prvek zahrnuje kvalifikovanou praxi států, tato praxe pak musí být obecná (má-li být vytvořeno pravidlo obecného mezinárodního práva, nikoliv jen např. bilaterální či regionální obyčejové pravidlo). Obecnou praxí se pak rozumí, že tato praxe bude rozšířená, reprezentativní a nepřetržitá. V určitém směru musí být také déledobá.¹⁹ Subjektivním prvkem je pak *opinio juris*, přesvědčení o právní závaznosti takového pravidla. Pravidlo, u něhož bude zjištěno, že odrazuje

¹⁵ BASSIOUNI, M. Cherif. *International Crimes: Jus Cogens and Obligation Erga Omnes*. Law and Contemporary Problems, 1996, vol. 59, no. 4, s. 68. Dostupné na <<https://scholarship.law.duke.edu/cgi/viewcontent.cgi?article=1016&context=lcp>>.

¹⁶ ŠTURMA: *Mezinárodní právo ...*, 1481 s.

¹⁷ CASSESE: *International ...*, s. 23–24.

¹⁸ ŠTURMA, Pavel. *Mezinárodní obyčej*. In: HENDRYCH, Dušan. a kol. (ed). *Právní slovník*. 3. vydání. Praha: Nakladatelství C. H. Beck, 2009. 1481 s.

¹⁹ UNITED NATIONS. *Draft conclusions on identification of customary international law, with commentaries*. UN, 2018, s.135-136. Dostupné na <https://legal.un.org/ilc/texts/instruments/english/commentaries/1_13_2018.pdf>.

kvalifikovanou praxí, tedy musí být praktikováno z důvodu právního závazku, a nikoliv pouze ze zdvořilosti, politické účelovosti nebo příhodnosti.²⁰

Do zločinů dle mezinárodního práva zařazujeme zejména válečné zločiny, zločiny proti lidskosti, genocidu a zločin agrese.

1.1.3. Mezinárodní právo trestní v širším smyslu

MPT v širším smyslu v sobě zahrnuje kromě výše uvedených zločinů dle mezinárodního práva i tzv. konvencionální zločiny.

Konvencionální zločiny vycházejí z uzavřených mezinárodních smluv založených na tzv. nepřímém donucovacím režimu. Podle P. Šturmy „jde pouze o obsahovou adaptaci (harmonizaci) vnitrostátního trestního zákonodárství s cílem usnadnit spolupráci států a umožnit postih pachatelů před příslušnými vnitrostátními soudy.“²¹ Oproti zločinům dle mezinárodního práva tedy tyto zločiny nemohou být stíhány bez existence mezinárodní smlouvy.

1.2. Vymezení pojmu obchodování s lidmi

Vymezení pojmu obchodování s lidmi se v jednotlivých mezinárodních dokumentech liší, avšak vzhledem k obecnému přijetí Palermského protokolu, doplňujícího Úmluvu Organizace spojených národů proti nadnárodnímu organizovanému zločinu (dále jen „Úmluva OSN“), a to 117 signatáři a 178 smluvními stranami,²² budu pro svou diplomovou práci používat toto pojetí obchodování s lidmi. Tato definice obchodování s lidmi v Palermském protokolu je první globálně přijatá definice tohoto zločinu.²³

Obchodováním s lidmi se na základě definice uvedené v čl. 3 písm. a) Palermského protokolu rozumí „*najmutí, přeprava, předání, přechovávání nebo přijetí osob za účelem vykořisťování, a to prostřednictvím pobrůžky násilím nebo použití násilí či jiných forem donucení, prostřednictvím únosu, podvodu, uvedení v omyl nebo zneužití moci či stavu zvláštní zranitelnosti nebo prostřednictvím poskytnutí nebo přijetí plateb či výhod s cílem získat soublas osoby mající kontrolu nad jinou osobou. Vykořisťování zahrnuje přinejmenším zneužívání prostitutek jiných, jiné formy sexuálního vykořisťování, nucenou práci nebo služby, otroctví nebo podobné praktiky jako je otroctví, nevolnictví nebo odnětí orgánů.*“²⁴

²⁰ Tamtéž, s. 138-139.

²¹ ŠTURMA: *Mezinárodní právo ...*, 1481 s.

²² UNITED NATIONS TREATY COLLECTION. *Chapter XVIII Penal Matters* [online]. treaties.un.org, 25. prosince 2003 [cit. 20. října 2020]. Dostupné na <https://treaties.un.org/pages/ViewDetails.aspx?src=TREATY&mtdsg_no=XVIII-12-a&chapter=18&clang=_en>.

²³ UNITED NATIONS OFFICE ON DRUGS AND CRIME. *United Nations Convention against Transnational Organized Crime* [online]. unodc.org, [cit. 20. října 2020]. Dostupné na <<https://www.unodc.org/unodc/en/organized-crime/intro/UNTOC.html>>.

²⁴ článek 3 písm. a) Protokolu o předcházení, potlačování a trestání obchodování s lidmi, zejména se ženami a dětmi, doplňujícího Úmluvu Organizace spojených národů proti nadnárodnímu organizovanému zločinu

„Najmutí, přeprava, předání, přechovávání nebo přijetí dítěte za účelem vykořisťování bude považováno za „obchodování s lidmi“, i když nezahrnuje žádný z prostředků uvedených“²⁵, kdy pojem „„dítě“ znamená jakoukoliv osobu mladší osmnácti let“²⁶.

Pro naplnění této definice obchodování s lidmi je tedy nutno zásadně kumulativně naplnit tři znaky, a to jednání v některé z uvedených forem (najmutí, přeprava, předání, přechovávání nebo přijetí osob), prostředek (pohrůžka násilím, použití násilí nebo jiná forma donucení atd.) a účel (vykořisťování).²⁷

Palermský protokol se dále v čl. 3 písm. b) zabývá souhlasem, který je dle znění tohoto ustanovení v určitém směru irelevantní tak, že „soubhlas oběti obchodování s lidmi k úmyslnému vykořisťování uvedenému v odstavci (a) [...], bude neúčinný tam, kde byl použit některý z prostředků uvedených v odstavci (a).“²⁸

Od obchodování s lidmi dle Palermského protokolu musíme odlišovat tzv. pašování přistěhovalců dle Protokolu proti pašování přistěhovalců po zemi, po moři a letecky (dále jen „Protokol o PP“) doplňujícího Úmluvu OSN. Dle článku 3 písm. a) Protokolu o PP pašování přistěhovalců „znamená zprostředkování nedovoleného vstupu osoby na území smluvní strany, jejímž není tato osoba státním občanem ani v ní nemá trvalý pobyt, s cílem získat, přímo či nepřímo, finanční nebo jiný hmotný prospěch.“²⁹

Pašování přistěhovalců je tedy vymezeno v souvislosti se speciálním účelem, a to pohybem pro zprostředkování nedovoleného vstupu na území státu. Dále ve výše uvedené definici není zmíněný souhlas pašované osoby, chybí prvek vykořisťování a zároveň je oproti definici obchodování s lidmi vyžadován přeshraniční prvek.

V porovnání s definicí obchodování s lidmi podle Palermského protokolu lze tedy říct, že činu, kdy zasažená osoba dala souhlas s nezákonným zprostředkováním vstupu na území smluvní strany za účelem získání finančního nebo jiného hmotného prospěchu (zejména získání práce), kde tato osoba však není ani státním občanem takového státu a ani zde nemá trvalý pobyt, bude odpovídat tzv. pašování přistěhovalců dle Protokolu o PP v případě, že oproti obchodování s lidmi v Palermském protokolu tento čin nebude naplňovat podmínku vykořisťování.³⁰

²⁵ článek 3 písm. c) Protokolu o předcházení, potlačování a trestání obchodování s lidmi, zejména se ženami a dětmi, doplňujícího Úmluvu Organizace spojených národů proti nadnárodnímu organizovanému zločinu

²⁶ článek 3 písm. d) Protokolu o předcházení, potlačování a trestání obchodování s lidmi, zejména se ženami a dětmi, doplňujícího Úmluvu Organizace spojených národů proti nadnárodnímu organizovanému zločinu

²⁷ CERONE, John. *Human Trafficking* [online]. ssrn.com, 22. července 2010 [cit. 19. října 2020]. Dostupné na <<https://ssrn.com/abstract=1647214>>.

²⁸ článek 3 písm. b) Protokolu o předcházení, potlačování a trestání obchodování s lidmi, zejména se ženami a dětmi, doplňujícího Úmluvu Organizace spojených národů proti nadnárodnímu organizovanému zločinu

²⁹ článek 3 písm. a) Protokolu proti pašování přistěhovalců po zemi, po moři a letecky doplňujícím Úmluvu Organizace spojených národů proti nadnárodnímu organizovanému zločinu

³⁰ CERONE: *Human ...*

2. Obchodování s lidmi v Palermském protokolu

Palermský protokol byl přijat Valným shromážděním OSN 15. listopadu 2000 a vstoupil v platnost 25. prosince 2003.³¹ V čl. 2 Palermského protokolu je vymezen jeho účel, jímž je:

- „(a) *Prevence a boj s obchodováním s lidmi se zvláštním zřetelem na ženy a děti;*
- (b) Ochrana a pomoc oběťm takového obchodování, s plným obledem na jejich lidská práva;*
- (c) Zahájení spolupráce mezi členskými státy za účelem dosažení těchto cílů.*“³²

Pomoc s ratifikací a implementací Palermského protokolu má na starosti Úřad pro drogy a kriminalitu OSN, jež zároveň implementaci a boj mj. proti obchodování s lidmi sleduje a vydává relevantní statistiky.³³

Z jednotlivých ustanovení Palermského protokolu vycházejí určité „úkoly“ státu v souvislosti s obchodováním s lidmi. Tyto můžeme rozdělit na ustanovení obsahující závazné požadavky, jež jsou závazná bez nebo za splnění určitých podmínek. Další kategorií ustanovení v Palermském protokolu jsou ta, která vyžadují zvážení států o jejich přijetí. Poslední kategorií jsou pak ta ustanovení, která jsou zcela fakultativní.³⁴

V Palermském protokolu pak je promítnuta tzv. metoda tří pilířů (dále jen „3P“). Tyto tři pilíře zahrnují nástroje k eliminaci obchodování s lidmi a jsou jimi stíhání, prevence a ochrana. Od roku 2013 pak existuje i pilíř čtvrtý, jež zahrnuje spolupráci.

2.1. Obligatorní závazky států vycházející ze 3P

První z 3P, tj. stíhání, najdeme v čl. 5 Palermského protokolu. Tento obecně „*zavazuje státy k přijetí zákonů a stanoví regulace pro kriminalizaci obchodování s lidmi a zajištění, aby ti, již tento zločin spáchají, napomáhají jej spáchat nebo se na něm podílí, byli potrestáni.*“³⁵ Hlavním závazným požadavkem vycházejícím z Palermského protokolu je pak konkrétně, aby státy „*stanovily jako trestné činy:*

- (a) Jednání stanovené v čl. 3 Protokolu, bylo-li spácháno úmyslně (čl. 5, odst. 1);*
- (b) Pokus o spáchání tohoto trestného činu subjektem, jež odpovídá základnímu konceptu jejich právních systémů (čl. 5, odst. 2 (a));*

³¹ UNITED NATIONS TREATY COLLECTION: *Chapter XVIII ...*

³² čl. 2 Protokolu o předcházení, potlačování a trestání obchodování s lidmi, zejména se ženami a dětmi, doplňujícího Úmluvu Organizace spojených národů proti nadnárodnímu organizovanému zločinu

³³ UNITED NATIONS OFFICE ON DRUGS AND CRIME. *About the United Nations Office on Drugs and Crime* [online]. unodc.org, [cit. 7. března 2021]. Dostupné na <<https://www.unodc.org/unodc/en/about-unodc/index.html>>;

UNITED NATIONS OFFICE ON DRUGS AND CRIME. *Trafficking in Persons* [online]. unodc.org, [7. března 2021]. Dostupné na <<https://www.unodc.org/unodc/data-and-analysis/glotip.html>>.

³⁴ UNITED NATIONS OFFICE ON DRUGS AND CRIME. *Legislative Guides for the Implementation of the United Nations Convention Against Transnational Organized Crime and the Protocol thereto: part two Legislative Guide for the Implementation of the Protocol to Prevent, Suppress and Punish Trafficking in Persons, especially Women and Children, Supplementing the United Nations Convention against Transnational Organized crime*. New York: United Nations, 2004, s. 248-249. Dostupné na <https://www.unodc.org/unodc/en/treaties/CTOC/legislative-guide.html#_Full_Version_1>.

³⁵ POURMOKHTARI: *Global Human Trafficking ...*, s. 161.

(c) *Spolupachatelství na tomto trestném činu (čl. 5, odst. 2 (b));*

(d) *Organizování nebo řízení jiných osob ke spáchání tohoto trestného činu (čl. 5, odst. 2 (c)).*³⁶

*„Další související zločiny jako je praní špinavých peněz, korupce a obstrukce justice mají být také kriminalizovány dle Úmluvy proti organizovanému zločinu. [...] nadnárodní trestní právo, jak je reprezentováno [...] dostatečně povzbuzuje státy k posílení hmotného trestního práva na národní úrovni.“*³⁷

Prevence, druhý pilíř 3P, obecně *„vyžaduje od státu učinění vhodných opatření k boji proti obchodování s lidmi, jež zahrnují [...] bilaterální nebo dokonce multilaterální spolupráci při řešení chudoby a nezaměstnanosti, dva hlavní původce, a předepisování trestů pro účast nebo jakékoliv jiné jednání v rámci obchodování s lidmi.“*³⁸ Co konkrétně zahrnuje prevence, nalezneme v čl. 9, 11, 12 a 13 Palermského protokolu.³⁹

Hlavními závaznými požadavky v rámci tohoto pilíře jsou:

„(a) Zavést komplexní programy k prevenci a boji proti obchodování s lidmi a k ochraně obětí před reviktimizací (čl. 9, odst. 1);

(b) Usilovat o přijetí opatření jako jsou mediální kampaně a sociální a ekonomické iniciativy k prevenci a boji proti obchodování s lidmi, zahrnující spolupráci s nestátními organizacemi (čl. 9, odst. 2 a 3);

(c) Přijmout nebo posílit opatření k učinění osob méně zranitelné vůči obchodování s lidmi a odradit poptávku jež podporuje všechny formy obchodování s lidmi (čl. 9, odst. 4 a 5);

(d) Posílit hraniční kontroly (čl. 11, odst. 1);

(e) Přijmout opatření k prevenci zneužití komerčních kariér k páčání obchodování s lidmi a zajistit, aby se komerční přepravci ujistili, že všichni pasažéři mají vyžadované cestovní doklady, a zahrnout sankce v případě, že tak neučiní (čl. 11, odst. 2 a 3);

(f) Zajisti, že cestovní a osobní doklady dosahují takové kvality, díky níž tyto nemohou být změněny nebo zneužity (čl. 12, písm. (a));

*(g) Zabránit protiprávnímu vydávání cestovních dokladů smluvního státu (čl. 12, písm. (b)).*⁴⁰

Ochrana zahrnuje povinnost států chránit oběti obchodování s lidmi nacházející se na jejich území a poskytovat jim asistenci. Tento pilíř zahrnuje čl. 6, 7 a 8 Palermského protokolu.⁴¹

Hlavními závaznými požadavky na stát v rámci ochrany jsou pak:

„(a) Ochrana soukromí a identity obětí ve vhodných případech a do míry, jež umožňuje vnitrostátní právo (čl. 6, odst. 1);

³⁶ UNITED NATIONS OFFICE ON DRUGS AND CRIME: *Legislative Guides ...*, s. 266-267.

³⁷ OBOKATA: *Human ...*, s. 175.

³⁸ POURMOKHTARI: *Global Human Trafficking ...*, s. 161.

³⁹ UNITED NATIONS OFFICE ON DRUGS AND CRIME: *Legislative Guides ...*, s. 293-295.

⁴⁰ Tamtéž, s. 295-296.

⁴¹ POURMOKHTARI: *Global Human Trafficking ...*, s. 161.

UNITED NATIONS OFFICE ON DRUGS AND CRIME: *Legislative Guides ...*, s. 280-282.

(b) Zajistit, aby oběti získaly informace o relevantních soudních řízeních ve vhodných případech a měly možnost, aby pohled na věc byl prezentován a zvážen (čl. 6, odst. 2);

(c) Usilovat o poskytnutí fyzické ochrany obětí po dobu, po kterou nacházejí na jejich teritoriu (čl. 6, odst. 5);

(d) Zajistit, aby existovalo opatření, jež dovoluje obětem příležitost požadovat kompenzaci za utrpěné škody (čl. 6, odst. 6);

(e) Umožnit a přijmout navrácení obětí, jež jsou občany nebo mají právo k trvalému pobytu, s důrazem na jejich bezpečí (čl. 8, odst. 1);

(f) Ověřit, bez bezdůvodného odkladu, zdali oběť obchodování s lidmi je občanem nebo má právo trvalého pobytu, a vydat nezbytné cestovní doklady pro opětovný vstup (čl. 8, odst. 3 a 4).⁴²

2.2. Povaha závaznosti Palermského protokolu

Palermský protokol jako mezinárodní smlouva tradičně na základě čl. 34 Vídeňské úmluvy o smluvním právu (dále jen „VÚSP“) zavazuje pouze své smluvní strany. Třetí straně nemohou závazky ani práva bez jejího souhlasu ze smlouvy vzniknout.⁴³

Otázkou však je, zdali pravidla obsažená v Palermském protokolu mohou zavazovat nikoliv pouze smluvně, tedy jen smluvní státy Palermského protokolu, nebo i státy ostatní ve formě mezinárodního obyčeje. Jinak řečeno, zdali pravidla obsažená v Palermském protokolu mají povahu mezinárodního obyčeje, jež je vedle mezinárodních smluv jedním z pramenů mezinárodního práva. Jak již bylo řečeno, mezinárodní obyčej vzniká za předpokladu, kdy existuje obecná praxe států, jež je vnímána za právně závaznou, resp. existuje-li materiální a subjektivní prvek.⁴⁴

Materiální a subjektivní prvek musí vždy existovat současně.⁴⁵ Někteří autoři ke vztahu mezi materiální a subjektivním prvkem přistupují flexibilněji než jiní, a to například tak, že pakliže je jedna složka prokázána jasně, požadavky na druhou již budou nižší. Někteří pak k případné chybějící praxi států vyžadují, aby normy měly morální dopad. Takový přístup však OSN (resp. Komise OSN pro mezinárodní právo) ve své práci o identifikaci mezinárodního obyčeje vyvrací s tím, že tyto teorie nebyly přijaty státy, resp. nebyly potvrzeny relevantní judikaturou.⁴⁶

⁴² Tamtéž, s. 282.

⁴³ čl. 34 Vídeňské úmluvy o smluvním právu

⁴⁴ čl. 38 odst. 1 písm. b) Statutu Mezinárodního soudního dvora
CASSESE: *International ...*, s. 23–24.

⁴⁵ Rozhodnutí Mezinárodního soudního dvora ze dne 20. února 1969, *Kontinentální šelf Severního moře*, s. 44, bod 77.

⁴⁶ UNITED NATIONS: *Draft conclusions...*, s. 126.

PETERSEN, Niels. *Customary Law Without Custom? Rules, Principles, and the Role of State Practice in International Norm Creation*. American University International Law Review, 2007, vol. 23, no. 2, s. 283-284. Dostupné na <<https://digitalcommons.wcl.american.edu/cgi/viewcontent.cgi?referer=&httpsredir=1&article=1021&context=auilr>>.

Vztah smluvní úpravy k mezinárodnímu obyčejí může mít trojí podobu, resp. pravidla obsažená v mezinárodní smlouvě mohou být mezinárodním obyčejem trojím způsobem, a to je-li prokázáno, „že ustanovení mezinárodní smlouvy:

- (a) kodifikovala pravidla mezinárodního obyčejí jež existovala v době, kdy byla úmluva uzavřena;
- (b) vedla k dotvoření pravidla mezinárodního obyčejí, jež se začala objevovat před uzavřením úmluvy; nebo
- (c) dala vzniknout obecné praxi, jež je akceptována jako závazná (*opinio juris*), tedy vytvořila nové pravidlo mezinárodního obyčejí.⁴⁷

Pro úplnost je nutno dodat, že VÚSP možnost vzniku mezinárodního obyčejí na základě ustanovení mezinárodní smlouvy nevyklučuje. Pouhá existence určitého pravidla, ač ve vícero mezinárodních smlouvách, však ještě nemusí nutně znamenat, že takové pravidlo je mezinárodním obyčejem.⁴⁸

Z Palermského protokolu nevyplývá, že by kodifikoval již existující mezinárodní obyčej, nebo, že by se pokoušel o jeho vykrystalizování v době svého uzavření. Na druhou stranu však Palermský protokol výslovně zmiňuje ve své definici obchodování s lidmi otroctví, jehož zákaz má předobraz v mezinárodním obyčejí.⁴⁹ Tato definice obchodování s lidmi je však širší než samotné pojetí otroctví, jež Palermský protokol zahrnuje do jednoho z mnoha způsobu vykořisťování.⁵⁰

Zbývá tedy varianta, zdali pravidla uvedená v Palermském protokolu dala vzniknout obecné praxi, která je akceptována jako závazná a vytvořil se tak nový mezinárodní obyčej.

2.2.1. Materiální prvek mezinárodního obyčejí

V rámci materiálního prvku mezinárodního obyčejí je zdůrazňována praxe států. Toto zdůraznění výslovně nalezneme v čl. 38 odst. 1 písm. b) Statutu MSD.⁵¹ Tato praxe může zahrnovat jak fyzické, tak i verbální akty,⁵² a to např. „*dipomatické akty a korespondence; jednání spojené s rezolucemi přijatými mezinárodními organizacemi nebo v rámci mezistátních konferencí; jednání moci výkonné a zákonodárné, správní akty; a rozhodnutí vnitrostátních soudů.*“⁵³ Praxe států musí být kvalifikovaná, a tedy opakovaná, stejnorodá, nepřetržitá, rozšířená, reprezentativní a děledobá, jinými slovy se vyžaduje obecnost praxe a její určitá dlouhodobost.⁵⁴

⁴⁷ UNITED NATIONS: *Draft conclusions...*, s. 143.

⁴⁸ čl. 38 Vídeňské úmluvy o smluvním právu
UNITED NATIONS: *Draft conclusions...*, s. 143.

⁴⁹ WEISSBRODT, David, ANTI SLAVERY INTERNATIONAL. *Abolishing Slavery and its Contemporary Forms*. New York and Geneva: United Nations, 2002, s. 3. Dostupné na <<https://www.ohchr.org/Documents/Publications/slaveryen.pdf>>.

⁵⁰ Preambule a článek 3 písm. a) Protokolu o předcházení, potlačování a trestání obchodování s lidmi, zejména se ženami a dětmi, doplňujícího Úmluvu Organizace spojených národů proti nadnárodnímu organizovanému zločinu

⁵¹ čl. 38 odst. 1 písm. b) Statutu Mezinárodního soudního dvora

⁵² UNITED NATIONS: *Draft conclusions...*, s. 133.

⁵³ Tamtéž.

⁵⁴ Tamtéž, s. 135-136.

Vzhledem k tomu, že dle rozhodnutí MSD ve věci *Vojenské a polovojenské aktivity v a proti Nikaraguy* (dále jen „Nikaragua“) praxe států nemusí být perfektně konzistentní,⁵⁵ lze užít pro zjištění praxe boje proti obchodování s lidmi jednotlivými státy tzv. *TIP Report 2020*.⁵⁶ Tento dokument je každoročně vydáván vládou Spojených států amerických a analyzuje situaci týkající se obchodování s lidmi ve více než 173 státech.⁵⁷ *TIP Report 2020* rozděluje analyzované státy do čtyř úrovní dle toho, do jaké míry tyto státy splňují minimální požadavky pro boj proti obchodování s lidmi v TVP⁵⁸, jež se obecně shodují s požadavky Palermského protokolu.⁵⁹ Těmito požadavky jsou:

„1) Stát by měl zakázat závažné formy obchodování s lidmi a potrestat takové jednání.

2) Za úmyslné spáchání činu sexuálního obchodování zahrnující násilí, podvod, nátlak, či ve kterém je obětí dítě neschopné dát informovaný souhlas, nebo obchodování které zahrnuje znásilnění či únos nebo takové, jež způsobuje smrt, by stát měl stanovit trest odpovídající závažnému zločinu, jako např. násilný sexuální útok.

3) Za úmyslné spáchání činu jakékoliv závažné formy obchodování s lidmi by stát měl stanovit trest, jenž je dostatečný k upuštění od takového jednání a je adekvátní hanebné povaze takového činu.

4) Stát by měl vyvinout vážné a trvalé úsilí k odstranění závažných forem obchodování s lidmi.“⁶⁰

Výše uvedené rozdělení do úrovní, resp. hodnocení, bere v úvahu nejen zakotvení zákazu obchodování s lidmi a tresty za takové jednání, ale též mj. vznik nástroje pro aktivní identifikaci obětí a jejich ochranu a nástroje, jež brání obchodování s lidmi.⁶¹ Vyžaduje se tedy aktivní činnost států v boji proti obchodování s lidmi.

Pro užití *TIP Reportu 2020* je nutné srovnání, do jaké míry se shoduje definice obchodování s lidmi užívaná v *TIP Reportu 2020* od definice v Palermském protokolu. *TIP Report 2020*, resp. TVP, definuje obchodování s lidmi jako: „obchodování se sexem, ve kterém je sexuální jednání vynucováno za užití násilí, podvodu nebo nátlaku, nebo vůči osobě mladší 18 let; nebo najmutí, přechovávání, přeprava, poskytnutí, nebo získání osoby pro práci či služby, skrz užití násilí, podvodu, nebo nátlaku za účelem podrobení se nedobrovolné služby, dlubovému otroctví, nebo otroctví. Oběť nemusí být fyzicky přepravena z jednoho místa do druhého pro naplnění této definice.“⁶²

⁵⁵ Rozhodnutí Mezinárodního soudního dvora ze dne 27. června 1986, *Vojenské a polovojenské aktivity v a proti Nikaraguy*, s. 98, bod 186.

⁵⁶ UNITED STATES DEPARTMENT OF STATE. 2020 *Trafficking in Persons Report*. 20th edition. United States Department of State, 2020. 570 s. Dostupné na <<https://www.state.gov/wp-content/uploads/2020/06/2020-TIP-Report-Complete-062420-FINAL.pdf>>.

⁵⁷ UNITED STATES DEPARTMENT OF STATE. 2020 *Trafficking in Persons Report* [online]. state.gov, [cit. 17. listopadu 2020]. Dostupné na <<https://www.state.gov/reports/2020-trafficking-in-persons-report/>>.

⁵⁸ USA Public Law 106–386—Oct. 28, 2000, Victims of Trafficking and Violence Protection Act of 2000 (dále jen „TVP“)

⁵⁹ UNITED STATES DEPARTMENT OF STATE: 2020 *Trafficking...*, s. 39.

⁶⁰ § 108 USA Public Law 106–386—Oct. 28, 2000, Victims of Trafficking and Violence Protection Act of 2000

⁶¹ UNITED STATES DEPARTMENT OF STATE: 2020 *Trafficking...*, s. 39.

⁶² Tamtéž, s. 10.

Tato definice se s porovnáním s definicí obchodování s lidmi podle Palermského protokolu shoduje jak ve většině forem obchodování s lidmi, a to zejm. najmutí, přeprava, přechovávání, tak i v prostředcích, zejm. užití násilí, podvodu, a nátlaku, a zároveň i v účelu, vykořisťování, kdy formy vykořisťování uvedené v *TIP Reportu 2020* můžeme podřadit pod pojem vykořisťování v Palermském protokolu, a to zejména sexuální jednání, nedobrovolné služby a různé druhy otroctví.

Obě definice se tedy ve velké části shodují a zároveň je většina analyzovaných států *TIP Reportu 2020* smluvní stranou Palermského protokolu, tudíž definici obchodování s lidmi v Palermském protokolu akceptují mj. v praxi.⁶³ Z výše uvedeného tedy můžeme dovodit, že *TIP Report* může být zdrojem závěru o obecnosti praxe, jež se bude týkat pravidel v Palermském protokolu.

Do první úrovně *TIP Report 2020* řadí státy, jež plně naplňují požadavky TVP.⁶⁴ Do druhé úrovně *TIP Reportu 2020* zařazuje ty státy, které plně nenaplňují standard TVP, avšak vynakládají k tomuto snahu.⁶⁵ Další úroveň, tzv. *watch list* druhé úrovně, tvoří státy, jež jako ve druhé úrovni nenaplňují standard TVP, vynakládají však k jeho naplnění snahu. Takové státy pak buď zaznamenávají významný počet obětí nebo jejich zásadní zvýšení, avšak nepřijímají přiměřená konkrétní opatření, nebo tyto státy nedokážou poskytnout důkazy o své vynaložené snaze naplnit standard TVP.⁶⁶ Poslední úroveň tvoří ty státy, jež nezařadíme do výše jmenovaných úrovní.⁶⁷

Z výše uvedeného můžeme dovodit, že minimálně u těch států, které *TIP Report 2020* zahrnuje do první a druhé úrovně existuje skutečná praxe v boji proti obchodování s lidmi. Do první úrovně řadí *TIP Report 2020* celkem 34 států, a to včetně České republiky.⁶⁸ Do druhé úrovně pak řadí 88 států.⁶⁹ Praxi států s určitostí tedy *TIP Report 2020* zaznamenává u 122 států, přičemž se jedná o státy ze všech kontinentů světa.

Praxi států, resp. její obecnost, analyzoval i T. Obokata ve své práci z roku 2015 zabývající se obchodováním s lidmi.⁷⁰ Ze své vlastní analýzy národních legislativ zjistil, že ze 193 členských států OSN jich přijalo nebo novelizovalo legislativu týkající se obchodování s lidmi odpovídající

⁶³ Tamtéž, s. 43.

⁶⁴ Tamtéž, s. 40.

⁶⁵ Tamtéž.

⁶⁶ Tamtéž.

⁶⁷ Tamtéž, s. 41.

⁶⁸ Tamtéž, s. 55.

⁶⁹ Tamtéž.

⁷⁰ T. Obokata je od 20. května 2020 zvláštním zpravodajem OSN v otázkách současných forem otroctví, dále vystupoval jako expert na obchodování s lidmi mj. i v rámci Evropské komise – LINKEDIN. *Tomoya Obokata* [online]. uk.linkedin.com, [17. března 2021]. Dostupné na <https://uk.linkedin.com/public-profile/in/tomoya-obokata-48b4809?challengeId=AQFzNkTX4vekQQAAXg_4RZRF4on4C3vf33rrXc_CJupqm6GC_MLR6YGqHPD3GkgZu8acaa7cTcoa1SYIrAChkUfcJJ5TN7kA&submissionId=16e41c3b-b81c-6d16-1275-6d3099e64074>.

OBOOKATA: *Human ...*, s. 171 an.

Palermskému protokolu 139, 8 členských států na tom navíc pracovalo. 147 členských států OSN pak mělo akční plány a 130 členských států OSN mělo speciální orgány pro boj s obchodováním s lidmi. Co se týče dalších států, i zde našel určitou právní regulaci. Dále Obokata našel i další příklady praxe států realizované prostřednictvím regionálních a mezinárodních organizací.⁷¹

Další podmínkou pro naplnění kvalifikované praxe mezinárodního obyčeje je určitá déledobost. Déledobost praxe můžeme vydedukovat z TIP Reportů, které se vůči různému počtu států, jež postupně do analýzy přibývaly, vypracovávají každoročně, a to již dvacet let.⁷² Tuto délku praxe, vzhledem k až postupnému rozšiřování TIP Reportu, je nutné doplnit též o praxi vyplývající z Palermského protokolu.

Od přijetí Palermského protokolu uplynula již k 15. listopadu 2020 doba dvaceti let, resp. od jeho vstupu v platnost dne 25. prosince 2003 doba sedmnácti let s tím, že ne všechny současné smluvní strany byly jeho součástí od počátku. Tato doba na jednu stranu ukazuje již celkem dlouhý časový rámec, po který se strany zavázaly k naplňování pravidel v Palermském protokolu, na druhou stranu je však nutné dodat, že samotné uplynutí určité doby od přijetí mezinárodní smlouvy by bez naplnění požadavku existence praxe států nepostačovalo k naplnění materiálního prvku mezinárodního obyčeje.⁷³

K otázce déledobosti praxe se vyjádřil MSD ve svém rozhodnutí o *Kontinentálním šelfu Severního moře* a to tak, že vzhledem k naplnění ostatních požadavků na mezinárodní obyčej nemusí být tato doba významně dlouhá.⁷⁴ MSD v této věci pracoval s délkou deseti let od platnosti úmluvy, resp. s pěti lety od její účinnosti, která dle něho sama o sobě nenaplňovala požadavek déledobosti, avšak za podmínky naplnění ostatních požadavků by tento mezinárodní obyčej existoval, resp. za předpokladu že praxe států bude rozšířená a sjednocená.⁷⁵ To však „nutně nevyžaduje, aby se každý stát choval přesně stejným způsobem.“⁷⁶

2.2.2. Subjektivní prvek mezinárodního obyčeje

K materiálnímu prvku nám dále musí přistoupit prvek subjektivní, tedy vnímání povinností vyplývajících z Palermského protokolu jako právního závazku, respektive skutečné vnímání určitého jednání jako právní povinnosti.⁷⁷ Nepostačuje pouze zdvořilost, vhodnost nebo tradice.⁷⁸

⁷¹ Tamtéž, s. 183-184.

⁷² UNITED STATES DEPARTMENT OF STATE: *2020 Trafficking ...* [online].

⁷³ UNITED NATIONS TREATY COLLECTION: *Chapter XVIII ...*

⁷⁴ Rozhodnutí Mezinárodního soudního dvora ze dne 20. února 1969, *Kontinentální šelf Severního moře*, s. 42., bod 73.

⁷⁵ Tamtéž, s. 43, bod 74.

⁷⁶ OBOKATA: *Human ...*, s. 185.;

Rozhodnutí Mezinárodního soudního dvora ze dne 27. června 1986, *Vojenské a polovojenské aktivity v a proti Nikaraguy*, s. 98, bod 186.

⁷⁷ Rozhodnutí Mezinárodního soudního dvora ze dne 20. února 1969, *Kontinentální šelf Severního moře*, s. 44., bod 77.

⁷⁸ Tamtéž.

Důkazy k naplnění materiálního prvku mezinárodního obyčeje mohou často překrývat důkazy o obecnosti praxe států.⁷⁹ Obokata ze zdrojů obecné praxe států dovozuje, že „*tyto příklady praxe států mohou být považovány za důkaz opinio juris s tím, že by státy nepodnikely pozitivní kroky k přijetí legislativy, přijetí akčních plánů nebo založení speciálních vládních orgánů, pakliže by toto nepovažovaly za svou povinnost.*“⁸⁰

MSD se navíc ve vztahu k mezinárodním úmluvám a podmínky *opinio juris* ve věci *Nikaragua* vyjádřil tak, že „*když [...] státy souhlasí s inkorporací určitého pravidla do mezinárodní smlouvy, jejich souhlas je dostatečný k vytvoření právní závaznosti tohoto pravidla; v oblasti mezinárodního obyčejového práva však společný názor stran na to, co považují za pravidlo není dostatečné. Soud se musí přesvědčit, že existence pravidla jako opinio juris států je potvrzena praxí.*“⁸¹ Palermský protokol v rámci 3P povinností obsahuje, jak je výše uvedeno, i nutnost inkorporace některých požadavků, zejm. kriminalizaci obchodování s lidmi v čl. 5 Palermského protokolu, a tudíž takový souhlas v rámci pravidel uvedených v Palermském protokolu existuje.

2.2.3. Závěr

Obokata ve výše uvedené analýze dochází k závěru, že „*i když [...] příklady demonstrují, že praxe států začíná být rozšířená, stále tu zůstává určitá nekonzistence, vzhledem k tomu, že řada států nepřijala legislativu odpovídající Palermskému protokolu, akční plány nebo nezaložila speciální orgány pro obchodování s lidmi. Toto vyvolává určité pochybnosti o existenci jasné a nesporné existence opinio juris.*“⁸² Dle Obokaty tedy prozatím zákaz obchodování s lidmi, resp. pravidla obsažená v Palermském protokolu, ještě není mezinárodním obyčejem.⁸³

S tímto závěrem si dovolím osobně nesouhlasit. Sám Obokata uvádí, že praxe států nemusí být plně konzistentní, avšak dochází bez většího vysvětlení k závěru, že tato nekonzistentnost způsobuje nenaplnění materiálního prvku a pochybnosti o prvku subjektivním. Zároveň však uvádí v průběhu analýzy velký počet států, jež implementovaly Palermský protokol, resp. odkazuje na příklady praxe států i v dalších státech, a to vč. úvahy o *opinio juris*. Obokata zároveň pracoval s délkou účinnosti Palermského protokolu mírně překračující deset let, ovšem v současnosti se již blíží spíše k hranici dvaceti let.

Tato fakta spolu s analýzou *TIP Reportu 2020* mě tedy vedou k přiklonění se k závěru, že zaprvé doba sedmnácti let ještě není nutně sama o sobě významnou délkou praxe, avšak vzhledem k rozsáhlému naplnění požadavku obecnosti praxe tyto společně splňují požadavek materiálního

⁷⁹ OBOKATA: *Human ...*, s. 183.

⁸⁰ Tamtéž.

⁸¹ Rozhodnutí Mezinárodního soudního dvora ze dne 27. června 1986, *Vojenské a polovojenské aktivity v a proti Nikaraguy*, s. 98, bod 184.

⁸² OBOKATA: *Human ...*, s. 185.

⁸³ Tamtéž.

prvku mezinárodního obyčeje a zadruhé, že *opinio juris* dokážeme najít i u nečlenských států OSN, a je tedy naplněn i tento prvek.

Palermský protokol, resp. pravidla z něho vyplývající, tedy dle výše uvedeného a mého názoru v současnosti již může zavazovat i třetí strany, na smlouvě nezúčastněné, a má tedy povahu mezinárodního obyčeje. Státy tedy mají povinnost mj. stíhat zločin obchodování s lidmi, vč. dalších závazných povinností v Palermském protokolu obsažené.

2.3. Povaha zločinu obchodování s lidmi v Palermském protokolu

Obchodování s lidmi je tradičně konvencionální zločin, jež vychází z Palermského protokolu. Pro to, aby se stal zločinem dle mezinárodního práva by musel projít kumulativně čtyřbodovým testem, jenž definoval A. Cassese. Respektive by musel projít prvními třemi body, jelikož čtvrtý bod tohoto testu, nemožnost užití imunit, vychází již ze samotné povahy zločinu dle mezinárodního práva jako porušení mezinárodního obyčeje. Tato nemožnost užití imunit je mj. výslovně uvedena v čl. 27 Římského statutu.⁸⁴

Zabránění obchodování s lidmi musí být považováno za hodnotu, jež celé mezinárodní společenství bude považovat za významnou. Obchodování s lidmi v sobě zahrnuje mj. závažná porušení základních lidských práv a svobod. Konkrétně se jedná o svobodu, důstojnost a integritu člověka.⁸⁵ K ochraně těchto hodnot se hlásí různé mezinárodní úmluvy, např. k důstojnosti člověka se hlásí mj. Charta OSN ve své preambuli,⁸⁶ Mezinárodní pakt o občanských a politických právech⁸⁷, Mezinárodní pakt o hospodářských, sociálních a kulturních právech⁸⁸ a Všeobecná deklarace lidských práv⁸⁹. Z toho lze usoudit, že ochrana těchto hodnot, jež narušuje jednání ve formě obchodování s lidmi, je považována mezinárodní komunitou za významnou.

Co se týká existence univerzálního zájmu k potlačení zločinu obchodování s lidmi, ten je promítnut mj. i v Palermském protokolu, který obsahuje povinnosti státu pro boj proti obchodování s lidmi. Dalším argumentem pro naplnění univerzálního zájmu k potlačení tohoto zločinu je i to, že obchodování s lidmi je i jeden z původců následného zločinného jednání na jejích obětech, jakým je například znásilnění, otroctví, týrání nebo nucená prostituce.

Obchodování s lidmi, tak jak je definováno v Palermském protokolu, však nemůže naplňovat podmínku existence mezinárodního obyčeje. Palermský protokol sice uvádí definici

⁸⁴článek 27 Římského statutu Mezinárodního trestního soudu

⁸⁵ MINISTERSTVO VNITRA ČESKÉ REPUBLIKY. *Obchodování s lidmi* [online]. mvcr.cz, [cit. 28. října 2020]. Dostupné na <<https://www.mvcr.cz/clanek/o-nas-prevence-kriminality-obchodovani-s-lidmi.aspx#:~:text=Obchodov%C3%A1n%C3%AD%20s%20lidmi%20je%20pova%C5%BEov%C3%A1no,a%20%C3%BAto%C4%8D%C3%AD%20na%20jejich%20integritu>>.

⁸⁶ Preambule Charty Spojených národů

⁸⁷ Preambule a čl. 10 odst. 1 Mezinárodního paktu o občanských a politických právech

⁸⁸ Preambule a čl. 13 odst. 1 Mezinárodního paktu o hospodářských, sociálních a kulturních právech

⁸⁹ Preambule a čl. 1 Všeobecné deklarace lidských práv

obchodování s lidmi a povinnost jej kriminalizovat, avšak pouze jako povinnost států. Adresátem této mezinárodní smlouvy jsou pouze státy a nikoliv jednotlivci. Obchodování s lidmi, tak jak je definováno v Palermském protokolu, sice tedy státy musejí implementovat, ale nezakládá individuální trestní odpovědnost pachatele, a tedy není ani zločinem dle mezinárodního práva.

Tento, sice konvenční zločin, však může založit individuální trestní odpovědnost před MTS, pakliže bude moci být podřazen pod některý již existující zločin uvedený v Římském statutu MTS.

3. Obchodování s lidmi před Mezinárodním trestním soudem

MTS, jehož činnost byla zahájena 11. března 2003⁹⁰, a který sídlí v Haagu, se řídí Římským statutem, jež je v současnosti přijat velkou částí států.⁹¹

Římský statut je mimo jiné částečnou kodifikací mezinárodních obyčejů a částečným kompromisem mezi jeho stranami.⁹² Římský statut i přes pouze svoji částečnou kodifikaci přispěl v průběhu let k rozvoji mezinárodního obyčeje, a to tím, že některá ustanovení, která v době jeho vzniku, tedy v době kodifikace, nereflektovala obyčejové mezinárodní právo, tento status získala následně, právě díky Římskému statutu.⁹³ I přes svůj vliv na vývoj mezinárodního obyčeje však Římský statut nadále obsahuje ustanovení, která jako mezinárodní obyčej prozatím vnímána nejsou.⁹⁴

Značná část jeho obsahu včetně prvků jednotlivých zločinů je odvozena nebo alespoň ovlivněna rozhodnutími *ad hoc* tribunálů. Tyto rozhodnutí lze ve velké míře lze užít i pro činnost MTS.⁹⁵

Jurisdikce MTS je „omezena na nejzávažnější zločiny, kterými je dotčeno mezinárodní společenství jako celek“⁹⁶. Mezi tyto patří zločin genocidy, zločiny proti lidskosti, válečné zločiny a zločin agrese. Obchodování s lidmi pak není mezi těmito zločiny samostatně uvedeno, ale je výslovně zmíněno pouze v rámci zločinu zotročování, jež spadá mezi zločiny proti lidskosti.⁹⁷

Níže v této kapitole se budu zabývat možností podřazení obchodování s lidmi pod Římský statut. Nejprve však musím vyřadit možnost podřazení pod dvě kategorie, jimiž se níže již nebudu více než nyní zabývat. Jsou jimi zločin genocidy a zločin agrese.

Podřazení pod zločin genocidy vzhledem ke svému speciálnímu zaměření úmyslu, kdy genocidou se rozumí některý z uvedených činů v čl. 6 Římského statutu „spáchaný v úmyslu zničit úplně nebo částečně některou národní, etnickou, rasovou nebo náboženskou skupinu jako takovou“⁹⁸, není dobře

⁹⁰ ZÍMOVÁ, Pavlína. *Mezinárodní trestní soud – od historie až k přijetí jeho Statutu* [online]. vsehrd.cz, [cit. 7. března 2021]. Dostupné na <https://www.vsehrd.cz/clanek/mezinarodni-trestni-soud-od-historie-az-k-prijeti-jeho-statutu_86152bca-f5ab-49c7-9eab-fa7ec2c2672b>.

⁹¹ 123 států;

INTERNATIONAL CRIMINAL COURT. *The States Parties to the Rome Statute* [online]. asp.icc-cpi.int, [cit. 9. listopadu 2020]. Dostupné na <https://asp.icc-cpi.int/en_menus/asp/states%20parties/pages/the%20states%20parties%20to%20the%20rome%20statute.aspx>.

⁹² BOAS, Gideon, BISCHOFF, James L. a REID, Natalie L. *Elements of crimes under international law: International criminal law practitioner library series*, 2. Cambridge: Cambridge University Press, 2008, s. 7–8.

⁹³ CRYER, Robert a kol. *An Introduction to International Criminal Law and Procedure*. 2. edition. Cambridge: Cambridge University Press, 2010, s. 151.

⁹⁴ Tamtéž.

⁹⁵ BOAS, BISCHOFF a REID: *Elements of crimes...*, s. 8.

⁹⁶ čl. 5 odst. 1 Římského statutu Mezinárodního trestního soudu

⁹⁷ čl. 5 odst. 1 a čl. 7 odst. 1 písm. c) Římského statutu Mezinárodního trestního soudu

⁹⁸ čl. 6 Římského statutu Mezinárodního trestního soudu

možné brát v úvahu. Genocida sleduje tento účel, a nikoliv účel vykořisťování. Vykořisťování však zcela jistě může být důsledek genocidy.

Další ze zločinů uvedený v Římském statutu, jenž je pro otázku zařazení obchodování s lidmi irrelevantní, je zločin agrese, který ve svém obecném smyslu představuje účast jednotlivce na užití ozbrojené síly státu proti státu jinému a další takové akty.⁹⁹

Dále se tedy budu již více zabývat pouze otázkou, zdali a v jaké míře je možné podřadit obchodování s lidmi podle Palermského protokolu pod některý zločin proti lidskosti nebo válečný zločin. Nakonec zanalyzuji možnost rozšíření Římského statutu o zločin obchodování s lidmi.

3.1. Obchodování s lidmi jako zločin proti lidskosti

Zločinem proti lidskosti se dle čl. 7 Římského statutu rozumí některý z vyjmenovaných činů v čl. 7 a to „*spáchaný v rámci rozsáhlého nebo systematického útoku zaměřeného proti civilnímu obyvatelstvu při vědomí existence takového útoku*“¹⁰⁰, takový čin lze spáchat „*bez souvislosti s ozbrojeným konfliktem*“¹⁰¹. Těmito činy jsou mimo jiné i činy úzce související se zločinem obchodování s lidmi, a to „*zotročování*“¹⁰², speciální forma zotročování, resp. „*sexuální otroctví*“¹⁰³, „*nucená prostituce*“¹⁰⁴ a „*jiné nelidské činy podobné povahy spočívající v úmyslném způsobení velkých útrap nebo těžké újmy na zdraví či poruchy duševního nebo tělesného zdraví*“¹⁰⁵. Římský statut dále obsahuje i zločiny, které jsou častokrát na obětech obchodování s lidmi páchány, avšak nejsou jeho přímým účelem, těmito se však z tohoto důvodu nebudu zabývat.¹⁰⁶

Pro to, aby obchodování s lidmi mohlo být zločinem proti lidskosti, je tedy nutno naplnit tyto čtyři znaky, které rozebírám níže:

- a) čin byl spáchán v rámci rozsáhlého nebo systematického útoku,
- b) útok byl zaměřen proti civilnímu obyvatelstvu,
- c) vědomost existence takového útoku, a
- d) naplnění některého činu vyjmenovaného v čl. 7 odst. 1 písm. a) až k) Římského statutu.

⁹⁹ INTERNATIONAL CRIMINAL COURT. *Elements of crimes*. Enschede: PrintPartners Ipskamp, 2011, s. 43. Dostupné na <<https://www.icc-cpi.int/NR/rdonlyres/336923D8-A6AD-40EC-AD7B-45BF9DE73D56/0/ElementsOfCrimesEng.pdf>>.

¹⁰⁰ čl. 7 odst. 1 Římského statutu Mezinárodního trestního soudu

¹⁰¹ ŠTURMA, Pavel. *Definice zločinů a další hmotněprávní aspekty v Římském statutu Mezinárodního trestního soudu*. Trestněprávní revue, 2002, č. 2, s. 43.

¹⁰² čl. 7 odst. 1 písm. c) Římského statutu Mezinárodního trestního soudu

¹⁰³ čl. 7 odst. 1 písm. g) Římského statutu Mezinárodního trestního soudu

¹⁰⁴ čl. 7 odst. 1 písm. g) Římského statutu Mezinárodního trestního soudu

¹⁰⁵ čl. 7 odst. 1 písm. k) Římského statutu Mezinárodního trestního soudu

¹⁰⁶ Jedná se zejména o znásilnění dle čl. 7 odst. 1 písm. g) a zbavení osobní svobody dle čl. 7 odst. 1 písm. e) Římského statutu Mezinárodního trestního soudu

3.1.1. Rozsáhlý nebo systematický útok

Útokem dle Mezinárodního trestního tribunálu pro bývalou Jugoslávii (dále jen „ICTY“) se rozumí „jednání, jež zahrnuje akt násilí“¹⁰⁷, resp. „jakékoliv špatné zacházení s civilním obyvatelstvem“¹⁰⁸. Tento útok jako takový musí být rozsáhlý nebo systematický.¹⁰⁹

K otázce rozsáhlého útoku se vyjádřil MTS v případě *Ruto, Kosgey a Sang* tak, že se vyžaduje „útok masivní, frekventovaný, prováděný kolektivně a se značnou vážností, jež je zaměřen proti velké skupině civilních obětí.“¹¹⁰ Dle ICTY „rozsáhlý charakter představuje rozsah učiněného jednání a počet obětí“¹¹¹, kdy jím je „útok, jenž je spáchán ve značném rozsahu nebo proti velkému počtu obětí“¹¹². Přesný počet obětí nebo konkrétní rozsah však nikde stanoven není, bude tedy záležet na konkrétních okolnostech případu. Tuto rozsáhlost může naplňovat nejenom vícero jednání, ale i pouze jediný akt, jež vykazuje mimořádnou, extrémní závažnost.¹¹³ Systematickým útokem se pak dle nejnovějších rozhodnutí ICTY rozumí „organizovaný charakter užitého násilí a nepravděpodobnost náhodného jednání.“¹¹⁴

Rozsáhlost a systematicčnost můžeme vypožorovat z „následků útoku na civilní obyvatelstvo, počtu obětí, povahy jednání, možné účasti politických činitelů nebo orgánů státu“¹¹⁵ nebo z opakovaného jednání stejného charakteru určitého kriminálního chování.¹¹⁶ „Jedině útok, nikoliv jednání konkrétního pachatele, musí být rozsáhlý nebo systematický. Jednání konkrétního pachatele potřebuje být pouze součástí takového útoku [...] ledaže by tato jednání byla izolovaná nebo náhodná.“¹¹⁷

Obchodování s lidmi může být dle okolností konkrétního případu jak rozsáhlým, tak i systematickým útokem. Systematickým útokem může být zejména v rámci organizovaných

¹⁰⁷ Rozhodnutí Mezinárodního trestního tribunálu pro Jugoslávii ze dne 22. února 2001, *Prosecutor v. Dragoljub Kunarac, Radomir Kovac and Zoran Vukovic*, č. IT-96-23-T&IT-96-23/1-T, bod 415.

¹⁰⁸ Rozhodnutí Mezinárodního trestního tribunálu pro Jugoslávii ze dne 12. června 2002, *Prosecutor v. Dragoljub Kunarac, Radomir Kovac and Zoran Vukovic*, č. IT-96-23/1-A, bod 86.

¹⁰⁹ Rozhodnutí Mezinárodního trestního tribunálu pro Jugoslávii ze dne 22. února 2001, *Prosecutor v. Dragoljub Kunarac, Radomir Kovac and Zoran Vukovic*, č. IT-96-23-T&IT-96-23/1-T, bod 431.

¹¹⁰ Rozhodnutí Mezinárodního trestního soudu v předběžném řízení ze dne 23. ledna 2012, *Prosecutor v. William Samoeiruto, Henry Kiprono Kosgey and Josbua Arap Sang*, č. ICC-01/09-01/11, bod 176.

¹¹¹ Rozhodnutí Mezinárodního trestního tribunálu pro Jugoslávii ze dne 3. března 2000, *The Prosecutor v. Tihomir Blaškić*, č. IT-95-14-T, bod 206.

¹¹² Rozhodnutí Mezinárodního trestního tribunálu pro Jugoslávii ze dne 29. května 2013, *Prosecutor v. Jadranko Prlić*, č. IT-04-74-T, bod 41.;

Rozhodnutí Mezinárodního trestního tribunálu pro Jugoslávii ze dne 30. května 2013, *Prosecutor v. Jovica Stanišić and Franko Simatović*, č. IT-03-69-T, bod 963.

¹¹³ Rozhodnutí Mezinárodního trestního tribunálu pro Jugoslávii ze dne 3. března 2000, *The Prosecutor v. Tihomir Blaškić*, č. IT-95-14-T, bod 206.

¹¹⁴ Rozhodnutí Mezinárodního trestního tribunálu pro Jugoslávii ze dne 29. května 2013, *Prosecutor v. Jadranko Prlić*, č. IT-04-74-T, bod 41.;

Rozhodnutí Mezinárodního trestního tribunálu pro Jugoslávii ze dne 30. května 2013, *Prosecutor v. Jovica Stanišić and Franko Simatović*, č. IT-03-69-T, bod 963.

¹¹⁵ Rozhodnutí Mezinárodního trestního tribunálu pro Jugoslávii ze dne 29. května 2013, *Prosecutor v. Jadranko Prlić*, č. IT-04-74-T, bod 41.

¹¹⁶ Tamtéž.

¹¹⁷ Tamtéž, bod 42.

zločineckých skupin, v nichž obvykle určitý systém nebo organizace existuje.¹¹⁸ Takové jednání je také většinou směřováno proti značnému počtu osob a proti osobám ve zranitelném postavení a zároveň je jím často zasaženo rozsáhlé území, a to globálně a přeshraničně.¹¹⁹ Vzhledem k alternativnosti této podmínky však postačuje naplnění buď rozsáhlosti útoku nebo jeho systematickosti.

3.1.2. Zaměření proti civilnímu obyvatelstvu

Útokem zaměřeným proti civilnímu obyvatelstvu se dle čl. 7 odst. 2 písm. a) Římského statutu rozumí „jednání spočívající v opakovaném páčání činů [...] proti civilnímu obyvatelstvu v souladu s politickou linií státu nebo organizace směřující k provedení takového útoku nebo s úmyslem napomáhat uplatňování takové politické linie“¹²⁰. Nejedná se o „pouhé izolované činy jednotlivců, nýbrž musí jít o činy osob, které jednají oficiálně či jen de facto jménem státu, popř. organizace“¹²¹. Vyžaduje se vícenásobné jednání a nestačí tudíž jednání jednorázové. Pachatel však může být souzen za jednotlivé činy, které byly součástí takového útoku.¹²² Takové vícenásobné jednání může spočívat například v obchodování s větším množstvím lidí nebo v delším časovém rozmezí takového jednání.¹²³

Primárním cílem takového jednání je útok proti tzv. civilnímu obyvatelstvu.¹²⁴ Nezáleží na národnosti oběti, ani na tom, že se v rámci civilního obyvatelstva vyskytují osoby, které tento status nemají.¹²⁵ Důvodem pro užití pojmu civilní obyvatelstvo je to, že „vylučuje vojenské akce proti legitimnímu vojenskému cíli v souladu s mezinárodním humanitárním právem“¹²⁶. Útok také nemusí směřovat proti celému obyvatelstvu země nebo regionu, ale postačí, pokud směřuje proti jednotlivcům spadajícím pod civilní obyvatelstvo.¹²⁷ Za takový útok, v němž postačí útok proti jednotlivci, bude například považována situace, ve které je obchodováno sice pouze s jednou osobou, ale tato bude dlouhodobě vykořisťována.¹²⁸

¹¹⁸ FRANCES MORAN, Clare. *Human trafficking and The Rome Statute of the International Criminal Court*. The Age of Human Rights Journal, 2014, no. 3, s. 36. Dostupné na <https://www.academia.edu/30349868/Human_Trafficking_and_the_Rome_Statute_of_the_International_Criminal_Court>;

ASTON, Joshua N. a PARANJAPE, Vinay N. *Human Trafficking and Its Prosecution: Challenges of the ICC* [online]. ssrn.com, 20. prosince 2012 [cit. 6. listopadu 2020]. Dostupné na <https://papers.ssrn.com/sol3/papers.cfm?abstract_id=2203711>.

¹¹⁹ ASTON a PARANJAPE: *Human Trafficking*...

¹²⁰ čl. 7 odst. 2 písm. a) statutu Mezinárodního trestního soudu

¹²¹ ŠTURMA: *Definice zločinů a další hmotněprávní aspekty*..., s. 43.

¹²² Tamtéž.

Rozhodnutí Mezinárodního trestního tribunálu pro Jugoslávii ze dne 29. května 2013, *Prosecutor v. Jadranko Prlić*, č. IT-04-74-T, bod 42.

¹²³ ASTON a PARANJAPE: *Human Trafficking*...

¹²⁴ Rozhodnutí Mezinárodního trestního tribunálu pro Jugoslávii ze dne 12. června 2002, *Prosecutor v. Dragoljub Kunarac, Radomir Kovac and Zoran Vuković*, č. IT-96-23/1-A, bod 91.

¹²⁵ CRYER: *An Introduction to International Criminal Law*..., s. 241.;

Rozhodnutí Mezinárodního trestního tribunálu pro Jugoslávii ze dne 7. května 1997, *Prosecutor v. Duško Tadić a/k/a/ "Dule"*, č. IT-94-1-T, bod 638.

¹²⁶ CRYER: *An Introduction to International Criminal Law*..., s. 242.

¹²⁷ ASTON a PARANJAPE: *Human Trafficking*...

¹²⁸ Tamtéž.

Politická linie ke spáchání takového zločinu vyžaduje, aby stát nebo organizace aktivně propagovali nebo podporovali takový útok.¹²⁹ Taková politická linie může být vykládána široce, a to nikoliv pouze jako konkrétní stanovená pravidla, ale i jako obecný plán takové činy páchat.¹³⁰ Takový plán, resp. politická linie státu nebo organizace, „nemusí být výslovně vyjádřena, nebo ani vyjádřena jasně nebo přesně. Může nepřímo vyplývat z výskytu sérií událostí.“¹³¹

Vzhledem k tomu, že se obchodování s lidmi zásadně dopouštějí organizované zločinecké skupiny, tedy nestátní subjekty, je otázkou, zdali tyto skupiny je možné podřadit pod pojem organizace.¹³² „Organizací [...] se rozumí jakákoliv skupina lidí, jež má schopnost vést takový útok proti civilnímu obyvatelstvu, jež je rozsáhlý a systematické ve své povaze.“¹³³ Vzhledem k tomu, že „v některých zemích bylo zaznamenáno, že stát nebo země podporuje [...] útoky proti skupině lidí, jež jsou zranitelné vůči takovým útokům, [...] a záměrně ignorují nebo selhávají v obraně proti organizovaným zločineckým skupinám, jež takové útoky páchají“¹³⁴, tak tyto organizované zločinecké skupiny v těchto zemích páchají takové útoky za pomoci vlády a politiky takového státu a jsou tudíž díky této podpoře takového rozsáhlého a systematického útoku proti civilnímu obyvatelstvu schopné.¹³⁵

Avšak i bez navázání na politickou linii státu jsou některé organizace, resp. zde organizované zločinecké skupiny, fakticky schopné stejné míry implementace takové rozsáhlé politické linie, která zahrnuje páchání mj. obchodování s lidmi.¹³⁶

3.1.3. Vědomost existence útoku

Vědomost existence útoků nevyžaduje důkaz, že pachatel měl znalost o všech prvcích útoku nebo podrobné znalosti týkající se plánu nebo politiky státu nebo organizace. Není ani nutné, aby útok nebo jednotlivé jednání pachatele bylo jimi podporováno. Postačuje, pokud pachatel měl úmysl uskutečnit rozsáhlý nebo systematický útok proti civilnímu obyvatelstvu, resp. vědomost, že jeho jednání je součástí takového útoku nebo převzal riziko takové možnosti.¹³⁷ Různorodost motivů nebo cílů pachatelů pro páchání takového útoku je pak irelevantní, motivace pro spáchání může být i pouze čistě osobní.¹³⁸

¹²⁹ INTERNATIONAL CRIMINAL COURT: *Elements...*, s. 5.

¹³⁰ ASTON a PARANJAPE: *Human Trafficking...*

¹³¹ Rozhodnutí Mezinárodního trestního tribunálu pro Jugoslávii ze dne 3. března 2000, *The Prosecutor v. Tihomir Blaškić*, č. IT-95-14-T, bod 204.

¹³² FRANCES MORAN: *Human trafficking and The Rome Statute...*, s. 37.

¹³³ ASTON a PARANJAPE: *Human Trafficking...*

¹³⁴ Tamtéž.

¹³⁵ Tamtéž.

¹³⁶ Rozhodnutí Mezinárodního trestního tribunálu pro Jugoslávii ze dne 3. března 2000, *The Prosecutor v. Tihomir Blaškić*, č. IT-95-14-T, bod 205.

¹³⁷ INTERNATIONAL CRIMINAL COURT: *Elements...*, s. 5.

Rozhodnutí Mezinárodního trestního tribunálu pro Jugoslávii ze dne 12. června 2002, *Prosecutor v. Dragoljub Kunarac, Radomir Kovac and Zoran Vuković*, č. IT-96-23/1-A, bod 98 a 102.

¹³⁸ Tamtéž, bod 98 a 103.

Taková vědomost v rámci organizované zločinecké skupiny již obecně bude vycházet z toho, že je pachatel takové organizace součástí, zejména tehdy, je-li jako pachatel stíhána osoba s vysokým postavením v rámci organizace, kdy taková osoba si je s největší pravděpodobností takových činů vědoma.¹³⁹

3.1.4. Obchodování s lidmi jako forma zotročování

Zotročováním se dle čl. 7 odst. 2 písm. c) Římského statutu „rozumí výkon některých nebo veškerých pravomocí vyplývajících z vlastnického práva k osobě, včetně výkonu takové pravomoci v souvislosti s obchodováním s lidmi, zejména ženami a dětmi“¹⁴⁰.

Kromě výše uvedených znaků zločinu proti lidskosti je pro naplnění této formy nutné, aby „pachatel vykonal některé nebo všechny pravomoci vyplývající z vlastnického práva k osobě nebo osobám, jakými jsou například koupě, prodej, půjčka nebo směna takové osoby nebo osob, nebo vynucení podobného odnětí svobody.“¹⁴¹ Takové jednání zahrnuje i obchodování s lidmi.¹⁴² Vynucení podobného odnětí svobody se pak rozumí dle okolností „vymáhání nucených prací nebo jiné snižování člověka do otrockého stavu“¹⁴³. Tento otrocký stav je definován v Dodatkovém protokolu z roku 1956 k Úmluvě OSN o otroctví tak, že se jím „rozumí osoba ve stavu jež vychází z některých institucí nebo praktik v článku 1 [...] Úmluvy“¹⁴⁴, kdy tento navazující čl. 1 vymezuje různé druhy otroctví, které pod tyto instituce nebo praktiky spadají.¹⁴⁵

Římský statut tedy obchodování s lidmi zahrnuje pod zločin zotročování. Římský statut však pojem obchodování s lidmi výslovně nedefinuje a ani v jiných dokumentech neuvádí, co si konkrétně pod pojmem obchodování s lidmi představit. Ke vztahu zločinu zotročování a obchodování s lidmi se ani příliš nevyjadřuje judikatura *ad hoc* tribunálů, kdy např. ICTY se pouze vyjádřil tak, že obchodování s lidmi je určitý indikátor případného zotročování, obchodování s lidmi zároveň však nedefinuje.¹⁴⁶

Při porovnání vymezení zotročování v Římském statutu a pojmu obchodování s lidmi v Palermském protokolu zjistíme, že mají shodné některé prostředky, a to koupě, prodej, půjčku a směnu osoby, jež můžeme v definici obchodování s lidmi v Palermském protokolu podřadit pod

¹³⁹ FRANCES MORAN: *Human trafficking and The Rome Statute...*, s. 36.

ASTON a PARANJAPE: *Human Trafficking...*

¹⁴⁰ čl. 7 odst. 2 písm. c) Sdělení Ministerstva zahraničních věcí č. 84/2009 Sb. m. s., o sjednání Římského statutu Mezinárodního trestního soudu

¹⁴¹ INTERNATIONAL CRIMINAL COURT: *Elements...*, s. 6.

¹⁴² Tamtéž.

¹⁴³ Tamtéž.

¹⁴⁴ article 7 (b) of Supplementary Convention on the Abolition of Slavery, the Slave Trade, and Institutions and Practices Similar to Slavery

¹⁴⁵ article 1 of Supplementary Convention on the Abolition of Slavery, the Slave Trade, and Institutions and Practices Similar to Slavery

¹⁴⁶ Rozhodnutí Mezinárodního trestního tribunálu pro Jugoslávii ze dne 22. února 2001, *Prosecutor v. Dragoljub Kunarac, Radomir Kovac and Zoran Vuković*, č. IT-96-23-T&IT-96-23/1-T, bod 542.

„poskytnutí nebo přijetí plateb či výhod s cílem získat souhlas osoby mající kontrolu nad jinou osobou“¹⁴⁷. Dále pojem „pravomoci vyplývající z vlastnického práva k osobě“¹⁴⁸ se v určité míře shoduje s pojmem „kontroly nad jinou osobou“¹⁴⁹ v Palermském protokolu.¹⁵⁰ Vymezení v Římském statutu je tedy obecnější a vyžaduje pouze prokázání „užití“ vlastnického práva pro naplnění znaku zločinu zotročování, a nikoliv již vykořisťování.¹⁵¹

Na druhou stranu je však tato definice v určitém směru užší. Vzhledem k potřebě užití vlastnického práva pachatelem se vyžaduje prokázání toho, že tento užil vlastnického práva k osobě. Toto tedy vyžaduje, aby osoba vlastnila oběť a přímo tuto kontrolovala.¹⁵² Naproti tomu obchodování s lidmi v Palermském protokolu užívá fráze „za účelem vykořisťování“, a tedy skutečná kontrola nad člověkem nemusí být prokázána, postačuje úmysl vykořisťovat.¹⁵³ K tomu je třeba dodat, že ICTY se k otázce vztahu zotročování a obchodování s lidmi vyjádřil tak, že sice schopnost koupit, prodat nebo směnit člověka je jeden z faktorů zotročování, avšak samotný jako takový není dostatečný k rozhodnutí, že spáchaný čin zotročováním skutečně je.¹⁵⁴

Z těchto důvodů tedy nemůže být reálně aplikováno zotročování v Římském statutu na všechny formy obchodování s lidmi, tak jak jsou vyjmenovány v Palermském protokolu, jelikož ne u všech může být prokázána přímá kontrola nad obětí osobou, jež nad ní vykonává vlastnické právo.

3.1.5. Obchodování s lidmi jako deportace a násilný přesun obyvatelstva

Další z možného částečného podřazení obchodování s lidmi pod Římský statut je čl. 7 odst. 1 písm. d) Římského statutu, a to deportace nebo násilný přesun obyvatelstva. Tímto se dle čl. 7 odst. 2 písm. d) „rozumí násilné vysídlení dotčených osob prostřednictvím vyhoštění či jiných donucovacích prostředků z jejich zákonného místa pobytu, za neexistence důvodů povolených mezinárodním právem“.¹⁵⁵

Násilným vysídlením se rozumí nejen užití fyzické síly, „ale může zahrnovat i vybrožování užití síly nebo donucení, a to z obavy z násilí, nátlaku, zadržení, psychologického nátlaku nebo zneužití moci proti takové osobě nebo osobám nebo jiné osobě, nebo zneužití donucujícího prostředků“¹⁵⁶.

¹⁴⁷ článek 3 písm. a) Protokolu o předcházení, potlačování a trestání obchodování s lidmi, zejména se ženami a dětmi, doplňujícího Úmluvu Organizace spojených národů proti nadnárodnímu organizovanému zločinu

¹⁴⁸ čl. 7 odst. 2 písm. c) Římského statutu Mezinárodního trestního soudu

¹⁴⁹ článek 3 písm. a) Protokolu o předcházení, potlačování a trestání obchodování s lidmi, zejména se ženami a dětmi, doplňujícího Úmluvu Organizace spojených národů proti nadnárodnímu organizovanému zločinu

¹⁵⁰ FRANCES MORAN: *Human trafficking and The Rome Statute...*, s. 35.

¹⁵¹ Tamtéž, s. 35.

¹⁵² PRATAP, Aparimita a KOSHY, Varsha Maria. *Modern Day Slavery & Trafficking Under the Rome Statute* [online]. cilj.co.uk, 24. listopadu 2018 [cit. 02.12.2020]. Dostupné na <<http://cilj.co.uk/2018/11/24/modern-day-slavery-trafficking-under-the-rome-statute/>>.

¹⁵³ OBOKATA, TOM. *Trafficking of human beings as a crime against humanity: some implications for the international legal system*. The International and Comparative law Quarterly, 2005, vol. 54, no. 2, s. 450.

¹⁵⁴ Rozhodnutí Mezinárodního trestního tribunálu pro Jugoslávii ze dne 22. února 2001, *Prosecutor v. Dragoljub Kunarac, Radomir Kovac and Zoran Vuković*, č. IT-96-23-T&IT-96-23/1-T, bod 543.

¹⁵⁵ čl. 7 odst. 2 písm. d) Římského statutu Mezinárodního trestního soudu

¹⁵⁶ INTERNATIONAL CRIMINAL COURT: *Elements...*, s. 6.

Zároveň, i když Římský statut uvádí pojem obyvatelstvo, tak k naplnění tohoto činu postačuje i to, že jej pachatel vykoná vůči jedné osobě, a to jak přesunem do jiného státu, tak i pouze do jiného místa. Nevyžaduje se tedy přeshraniční prvek.¹⁵⁷ Taková osoba však nesmí pobývat na takovém území nelegálně. Římský statut totiž výslovně vyžaduje zákonné místo pobytu této osoby na území státu.

Při porovnání s definicí obchodování s lidmi v Palermském protokolu zjistíme, že tento zločin může naplnit jak některou z jejích forem, a to zejm. přepravu, tak i prostředek. Avšak vzhledem k speciálnímu účelu obchodování s lidmi, tedy vykořisťování, lze říct, že tento bude spíše naplňovat zločin zotročování, příp. jeho další varianty, a nikoliv deportaci nebo násilný přesun obyvatel. Vzhledem k existenci zločinu zotročování, sexuálního zotročování a nucené prostituce se domnívám, že tento zločin má jiný účel než stíhání obchodování s lidmi.

3.1.6. Obchodování s lidmi jako forma sexuálního otroctví a nucené prostituce

Sexuální otroctví a nucená prostituce jsou zločiny společně vyjmenované v čl. 7 odst. 1 písm. g) Římského statutu se znásilněním, nuceným těhotenstvím, nucenou sterilizací a zbytkovou kategorií jiných forem sexuálního násilí srovnatelné závažnosti.¹⁵⁸

Výše uvedené charakteristiky u zotročování lze použít na sexuální otroctví v čl. 7 odst. 1 písm. g) Římského statutu s tím, že tento zločin vyžaduje navíc „*spáchání jednoho nebo více jednání sexuální povahy*“¹⁵⁹. Závěr možnosti užití definice obchodování s lidmi v Palermském protokolu, s tímto požadavkem navíc, je tedy totožný.

Definice obchodování s lidmi obsahuje jako jeden ze způsobů vykořisťování zneužívání prostituce jiných. Tuto formu vykořisťování je možné podřadit pod zločin nucené prostituce. Nucená prostituce je charakteristická tím, že „*pachatel způsobil jedné nebo vícero osobám zapojení do jednoho nebo více aktů sexuální povahy silou nebo pobuřičky použití síly nebo donucením, jež způsobují strach z užití násilí, nátlak, zbavení osobní svobody, psychologický nátlak nebo zneužití moci, a to proti osobě nebo osobám nebo jiné osobě, nebo využití výhody prostředí nebo nedostatečné kapacity této osoby/ těchto osob dát informovaný souhlas*“¹⁶⁰. Pachatel pak tento čin páchá s úmyslem získat určitou výhodu.¹⁶¹ Za splnění těchto podmínek tedy bude moci být stíháno obchodování s lidmi jako nucená prostituce.

3.1.7. Obchodování s lidmi jako jiné nelidské činy podobné povahy

Obchodování s lidmi, tak jak je definováno v Palermském protokolu, má velký potenciál využití v rámci Římského statutu, a to podřazením pod čl. 7 odst. 1 písm. k) Římského statutu, resp. pod „*jiné nelidské činy podobné povahy spočívající v úmyslném způsobení velkých útrap nebo těžké újmy na*

¹⁵⁷ Tamtéž.

¹⁵⁸ čl. 7 odst. 1 písm. g) Římského statutu Mezinárodního trestního soudu

¹⁵⁹ INTERNATIONAL CRIMINAL COURT: *Elements...*, s. 8.

¹⁶⁰ Tamtéž, s. 9.

¹⁶¹ Tamtéž, s. 9.

zdraví či poruchy duševního nebo tělesného zdraví¹⁶². Co se týče otázky zaměření úmyslu pachatele, postačí, že tento měl v úmyslu způsobit velké útrapy nebo těžkou újmu na zdraví nebo poruchu duševního nebo tělesného zdraví. Pachatel si nemusí být vědom nelidskosti tohoto činu.¹⁶³

Naplnění požadavků pro podřazení pod tento zločin nebude náročné, jelikož obchodování s lidmi má zajisté povahu podobnou ostatním zločinům. Obchodování s lidmi, jak je z výše uvedeného rozboru jasné, častokrát v sobě zahrnuje a naplňuje jednání již v Římském statutu obsažené, a nejen pouze tato. „Každá fáze procesu obchodování s lidmi může zahrnovat fyzické, sexuální a psychologické zneužívání a násilí, deprivaci a týrání, nucené užití látek, manipulaci, ekonomické zneužití a zneužívající pracovní nebo životní podmínky.“¹⁶⁴ Oběti obchodování s lidmi si též ponechávají různé trvalé následky, a to jak fyzické (HIV, AIDS nebo různá tělesná poškození), tak psychologické a vývojové.¹⁶⁵ Z toho je zřejmé, že obchodováním s lidmi lze způsobit velké útrapy nebo těžké újmy na zdraví nebo poruchy duševního nebo tělesného zdraví.

Tato možnost, oproti podřazení pod čl. 7 odst. 1 písm. c) nebo g) Římského statutu, by umožňovala zejména stíhání případů, jež by zahrnovaly zneužití moci nebo stavu zvláštní zranitelnosti oběti, u kterých by však chybělo prokázání prvku přímé kontroly nad touto osobou pachatelem, resp. přímého výkonu vlastnického práva nad ní. Takovým případem je např. nucené manželství prostřednictvím únosů nebo nedobrovolného zadržování osob, jež bylo uznáno za jiný nelidský čin a odlišeno od sexuálního otroctví Zvláštním soudem pro Sierra Leone.¹⁶⁶

Zařazení pod tuto zbytkovou kategorii je však problematické jak z důvodu principu legality, tak i ze vztahu k ostatním zločinům proti lidskosti. K principu legality se odborná veřejnost vyjadřuje tím způsobem, že je nutná určitá opatrnost, restiktivnost, resp. konzervativnost při případné analogii.¹⁶⁷ Co se týče vztahu k ostatním zločinům proti lidskosti, tak v případech, jež budou obsahovat i některý z jiných zločinů proti lidskosti, tedy zejm. zotročování, sexuální otroctví nebo nucenou prostituci, nebude nebo bude moci pouze omezeně být použita tato zbytková kategorie.¹⁶⁸

¹⁶² čl. 6 Římského statutu Mezinárodního trestního soudu

¹⁶³ CRYER: *An Introduction to International Criminal Law...*, s. 265.

¹⁶⁴ UNITED NATIONS OFFICE ON DRUGS AND CRIME. *An introduction to human trafficking: vulnerability, impact and action*. New York: United Nations, 2008, s. 82. Dostupné na <https://www.unodc.org/documents/human-trafficking/An_Introduction_to_Human_Trafficking_-_Background_Paper.pdf>.

¹⁶⁵ Tamtéž, s. 82-85.

¹⁶⁶ Rozhodnutí Zvláštního soudu pro Sierra Leone ze dne 22. února 2008, *Prosecutor vs. Brima, Kamara, Kanu*, č. SCSL-2004-16-A, bod 195 a 202.

¹⁶⁷ CRYER: *An Introduction to International Criminal Law...*, s. 265.;

Rozhodnutí Mezinárodního trestního soudu ze dne 23. ledna 2012, *Situation in the Republic of Kenya in the Case of the Prosecutor v. Francis Kirimi Muthaura, Uhuru Muigai Kenyatta and Mohammed Hussein*, č. ICC-01/09-02/11-382-Red, bod 269.

¹⁶⁸ Rozhodnutí Mezinárodního trestního soudu ze dne 23. ledna 2012, *Situation in the Republic of Kenya in the Case of the Prosecutor v. Francis Kirimi Muthaura, Uhuru Muigai Kenyatta and Mohammed Hussein*, č. ICC-01/09-02/11-382-Red, bod 269.

3.2. Obchodování s lidmi jako válečný zločin

Obchodování s lidmi je velmi často páčáno v rámci ozbrojených konfliktů, a to jak v rámci konfliktů mezi státy, tak i v rámci konfliktů vnitrostátních. Následky takových konfliktů však mohou nastat i mimo zasažené zóny. Ozbrojené konflikty obecně zvyšují zranitelnost zasažených osob, kdy s těmito osobami je obchodováno za účelem „*nucených prací v různých sektorech, od zemědělství po doly. S těmito osobami je obchodováno také pro výkon služeb jako domácí sluhové, pro sexuální zneužívání nebo ozbrojené střety. Děti jsou pak často najímány do ozbrojených skupin pro nucené práce v řadě různých vojenských rolí.*“¹⁶⁹ Některá tato jednání mohou pak za určitých okolností založit válečný zločin.¹⁷⁰

MTS má na základě čl. 8 odst. 1 Římského statutu „*jurisdikci nad válečnými zločiny, zejména jsou-li páčány v rámci plánu či politické linie nebo v rámci rozsáblého páčání trestné činnosti tohoto typu*“¹⁷¹. Porovnáme-li pak válečné zločiny a zločiny proti lidskosti, tak „*oproti zločinům proti lidskosti, válečné zločiny nevyžadují rozsáblost nebo systematicklost spáčání takového činu. Jediné izolované jednání může založit válečný zločin. Pro válečné zločiny je to ozbrojený konflikt, jež ospravedlňuje mezinárodní zájem*“¹⁷².

Co je válečným zločinem nalezneme v čl. 8 odst. 2 Římského statutu, kdy tento rozlišuje čtyři kategorie válečných zločinů. Každá z těchto čtyř kategorií vždy obsahuje demonstrativní výčet jednání, jež pod ni spadají. Jsou jimi:

1. „*závažná porušení Ženevských úmluv z 12. srpna 1949*“¹⁷³;
2. „*jiné případy závažného porušení zákonů a obyčejů platných v mezinárodních ozbrojených konfliktech v existujícím rámci mezinárodního práva*“¹⁷⁴;
3. „*v případě ozbrojeného konfliktu jiné než mezinárodní povahy, vážná porušení čl. 3 společného čtyřem Ženevským úmluvám z 12. srpna 1949, a zejména [...] uvedené činy páčané proti osobám, které se aktivně neúčastní nepřátelských akcí, včetně příslušníků ozbrojených sil, kteří složili zbraně a těch kteří jsou neschopni boje z důvodu nemoci, zranění, zjetí nebo z jakéhokoli jiného důvodu*“¹⁷⁵; a
4. „*ostatní závažná porušení zákonů a obyčejů platných v ozbrojených konfliktech jiné než mezinárodní povahy, v existujícím rámci mezinárodního práva*“¹⁷⁶.

¹⁶⁹ UNITED NATIONS OFFICE ON DRUGS AND CRIME. *Global Report on Trafficking in Persons 2018, Booklet 2: Trafficking in persons in the context of armed conflict*. New York: United Nations, 2018, s. 5. Dostupné na <https://www.unodc.org/documents/data-and-analysis/glotip/2018/GloTIP2018_BOOKLET_2_Conflict.pdf>.

¹⁷⁰ Tamtéž, s. 5-6.

BRADFIELD, Paul. *Trafficking in Persons – the Forgotten International Crime? – Part 1* [online]. opiniojuris.org, 29. října 2020 [cit. 08.03.2021]. Dostupné na <<http://opiniojuris.org/2020/10/29/trafficking-in-persons-the-forgotten-international-crime-part-1/>>;

Rezoluce Organizace spojených národů S/RES/2388 ze dne 21. listopadu 2017, s. 2.

¹⁷¹ čl. 8 odst. 1 Římského statutu Mezinárodního trestního soudu

¹⁷² CRYER: *An Introduction to International Criminal Law...*, s. 267.

¹⁷³ čl. 8 odst. 2 písm. a) Římského statutu Mezinárodního trestního soudu

¹⁷⁴ čl. 8 odst. 2 písm. b) Římského statutu Mezinárodního trestního soudu

¹⁷⁵ čl. 8 odst. 2 písm. c) Římského statutu Mezinárodního trestního soudu

¹⁷⁶ čl. 8 odst. 2 písm. e) Římského statutu Mezinárodního trestního soudu

Vzhledem k definici obchodování s lidmi v Palermském protokolu se níže budu zabývat pouze takovými válečnými zločiny, které lze pod obchodování s lidmi přímo zahrnout, a nikoliv jevy, jež jsou s takovýmto zločinem mnohokrát spojovány, ale nelze je pod obchodování s lidmi zařadit (např. znásilnění, mučení nebo nelidské zacházení).

3.2.1. Ozbrojený konflikt

Pro všechna jednání uvedená jako válečný zločin je společným a zásadním znakem existence tzv. ozbrojeného konfliktu. Na existenci ozbrojeného konfliktu se pohlíží z objektivní stránky, bez ohledu na to, zda jej formálně strany konfliktu zapírají. Tyto ozbrojené konflikty pak mohou být nejen mezinárodní, ale i vnitrostátní.¹⁷⁷

Za mezinárodní konflikt „většina autorit považuje jakékoliv užití vojenské síly. Koncept ozbrojeného konfliktu nezahrnuje pouze užití síly mezi ozbrojenými silami, ale také invazi, již se nikdo nebrání, letecké bombardování nebo neoprávněné překročení hranic ozbrojenými silami.“¹⁷⁸ Ozbrojený konflikt dle ICTY existuje až do doby, kdy „je dosaženo všeobecného míru, nebo v případě vnitrostátního ozbrojeného konfliktu, [...] je dosaženo mírového urovnání“¹⁷⁹. Dále může být ozbrojený konflikt ukončen i bez dohody ukončením vojenských operací. Vnitrostátní konflikt pak musí naplňovat určitou intenzitu, počítaje v to též organizovanost ozbrojené síly (resp. organizované ozbrojené skupiny), a je nutno jej odlišovat od vnitřních nepokojů a napětí.¹⁸⁰

Pro aktivaci ustanovení o válečných zločinech je pak nutné, aby zde byla souvislost mezi spáchaným zločinem a tímto ozbrojeným konfliktem, resp. aby se pachatel zločinného jednání dopustil v průběhu ozbrojeného konfliktu a na zasaženém území a zároveň takové jednání bylo v úzké souvislosti s tímto konfliktem.¹⁸¹

Vzhledem k tomu, že se obchodování s lidmi velmi často objevuje v rámci ozbrojených konfliktů, a to často z důvodu zneužití obětí obchodování s lidmi ve prospěch některých z ozbrojených sil, souvislost mezi zločinem obchodování s lidmi a ozbrojeným konfliktem bude možné např. právě v těchto případech vykořisťování najít.

3.2.2. Pachatel

Mezinárodní trestní tribunál pro Rwandu se k otázce pachatele válečného zločinu vyjádřil tak, že tento sice bude mít „ve většině případech [...] speciální vztah k jedné straně konfliktu. Avšak takový

¹⁷⁷ CRYER: *An Introduction to International Criminal Law...*, s. 279.

¹⁷⁸ CRYER: *An Introduction to International Criminal Law...*, s. 279.

¹⁷⁹ Rozhodnutí Odvolacího senátu Mezinárodního trestního tribunálu pro Jugoslávii ze dne 2. října 1995, *Prosecutor v. Duško Tadić a/ k/ a/ "Dule"*, bod 70.

¹⁸⁰ CRYER: *An Introduction to International Criminal Law...*, s. 279-280.

¹⁸¹ CRYER: *An Introduction to International Criminal Law...*, s. 285.

*speciální vztah není podmínkou pro aplikaci*¹⁸² článků týkající se válečných zločinů. Pro aplikaci válečných zločinů tedy postačuje, že existuje výše zmíněná souvislost s ozbrojeným konfliktem.¹⁸³

Co se pak znalostí pachatele v souvislosti s válečnými zločiny týče, tak se po pachateli nevyžaduje právní vyhodnocení, že se jedná o ozbrojený konflikt, ani o jaký druh ozbrojeného konfliktu se jedná. Pachatel tedy nemusí znát znaky válečných zločinů, aby se některého z válečných zločinů dopustil. Vyžaduje se po něm pouze znalost, resp. povědomí o faktických okolnostech, jež existenci takového konfliktu založily, nikoliv však to, že tyto faktické okolnosti skutečně ozbrojený konflikt zakládá.¹⁸⁴

Pro naplnění znaků válečných zločinů pak pachatelovo jednání musí směřovat vůči osobám, které tyto válečné zločiny chrání. Oběťmi válečných zločinů mohou být buď takové osoby, které jsou chráněny Ženevskými úmluvami o ochraně obětí ozbrojených konfliktů z roku 1949 (dále jen „Ženevské úmluvy“), které byly závažně porušeny (v případě ozbrojeného konfliktu jiné, než mezinárodní povahy se vyžaduje vážná porušení čl. 3 společného čtyřem Ženevským úmluvám) nebo osoby, jež jsou oběťmi jiných případů závažného porušení zákonů a obyčejů platných v ozbrojených konfliktech mezinárodních nebo jiné než mezinárodní povahy, existující v rámci mezinárodního práva.¹⁸⁵

Osobami chráněnými Ženevskými úmluvami jsou mj. osoby raněné a nemocné v poli a na moři¹⁸⁶, váleční zajatci¹⁸⁷ a civilní osoby¹⁸⁸. Osoby, které se však přímo účastní nepřátelských akcí po dobu těchto akcí nepožívají ochranu obětí na základě Ženevských úmluv.¹⁸⁹

Oběti závažného porušení zákonů a obyčejů platných v ozbrojených konfliktech existujících v rámci mezinárodního práva jsou pak zásadně specifikovány v jednotlivých skutkových podstatách. MTS se v rámci této kategorie válečných zločinů zabýval otázkou, zdali příslušník vlastní strany může v jejím rámci být obětí zločinů znásilnění a sexuálního otroctví a došel k závěru, že i taková oběť má být v rámci válečných zločinů chráněna.¹⁹⁰ Pachatel válečného zločinu tedy bude odpovědný nejen za jednání směřující vně ozbrojené skupiny, ale i za jednání uvnitř ní.

¹⁸² Rozhodnutí Mezinárodního trestního tribunálu pro Rwandu ze dne 1. června 2001, *The Prosecutor v. Jean-Paul Akayesu*, č. ICTR – 96-4-A, bod 444.

¹⁸³ CRYER: *An Introduction to International Criminal Law...*, s. 286.

¹⁸⁴ INTERNATIONAL CRIMINAL COURT: *Elements...*, s. 13.;

CRYER: *An Introduction to International Criminal Law...*, s. 286-287.

¹⁸⁵ čl. 8 Římského statutu Mezinárodního trestního soudu

¹⁸⁶ čl. 13 Ženevské úmluvy o zlepšení osudu raněných a nemocných příslušníků ozbrojených sil v poli

čl. 13 Ženevské úmluvy o zlepšení osudu raněných, nemocných a trosečníků ozbrojených sil na moři

¹⁸⁷ čl. 4 Ženevské úmluvy o zacházení s válečnými zajatci

¹⁸⁸ čl. 4 Ženevské úmluvy o ochraně civilních osob za války

¹⁸⁹ DÖRMANN, Knut. *Elements of War Crimes under the Rome Statute of the International Criminal Court: Sources and Commentary*. Cambridge: Cambridge University Press, 2003, s. 30. Dostupné na <<https://www.cambridge.org/core/books/elements-of-war-crimes-under-the-rome-statute-of-the-international-criminal-court/133E9566AE9A646D91A38827C998E60E>>.

¹⁹⁰ Rozhodnutí Mezinárodního trestního soudu ze dne 4. ledna 2017, *The Prosecutor v. Bosco Ntaganda*, č. CC-01/04-02/06, bod 54.

3.2.3. Sexuální otroctví a nucená prostituce

Sexuální otroctví a nucená prostituce jako válečné zločiny jsou uvedeny v rámci čl. 8 odst. 2 písm. b) pro mezinárodní konflikty a v čl. 8 odst. 2 písm. e) pro vnitrostátní konflikty jako formy sexuálního násilí, jež jsou rovněž závažným porušením Ženevských úmluv. Prvky těchto zločinů se shodují se sexuálním otroctvím a nucenou prostitucí v rámci zločinů proti lidskosti mimo specifika zločinů proti lidskosti, proto to, co bylo řečeno výše o těchto zločinech, platí i zde.¹⁹¹

3.2.4. Nucení osob ke službě ve vojsku

Nucení osob ke službě ve vojsku se v rámci válečných zločinů objevuje dvakrát, a to pokaždé jiným způsobem vymezené. V rámci čl. 8 odst. 2 písm. a) Římského statutu se jedná o „*nucení válečných zajatců nebo jiných chráněných osob ke službě ve vojsku nepřátelské mocnosti*“¹⁹². Čl. 8 odst. 2 písm. b) Římského statutu pak obsahuje obdobnou skutkovou podstatu a „*nucení občanů z nepřátelské strany k účasti na vojenských operacích zaměřených proti své vlastní zemi, i v případě, že tyto občané byli před začátkem války ve službě válčící strany*“¹⁹³

Obě tyto skutkové podstaty mají společný prvek, který je nutno splnit, a to, že „*pachatel donutil jednu nebo více osob, jednáním nebo výhrůžkou, k účasti na vojenských operacích proti zemi nebo silám této osoby nebo k jiné účasti v silách nepřátelské mocnosti.*“¹⁹⁴ Rozdílným prvkem je zde pak chráněná osoba. V první skutkové podstatě se jedná o osobu chráněnou Ženevskými úmluvami, ve druhé je to osoba, jež je občanem nepřátelské strany, vůči které jednání směřuje.¹⁹⁵

Při porovnání výše uvedených skutkových podstat s definicí obchodování s lidmi nalezneme výslovně jeden z prostředků obchodování s lidmi, a to donucení skrz jednání nebo výhrůžku. Účel obchodování s lidmi, vykořisťování, je v případě těchto skutkových podstat nucení k účasti ve vojenských operacích, resp. nucená vojenská práce nebo služba v nepřátelské mocnosti. Co se týče formy jednání obchodování s lidmi, část dikce těchto skutkových podstat „donucení k účasti na vojenských operacích“ nejlépe odpovídá formě najmutí.¹⁹⁶

Vzhledem k výše uvedenému tedy můžeme říct, že tyto skutkové podstaty odpovídají v uvedené míře definici obchodování s lidmi v Palermském protokolu.

3.2.5. Dětsí vojáci

Problematika tzv. dětských vojáků se v rámci válečných zločinů objevuje jak v rámci mezinárodních konfliktů v čl. 8 odst. 2 písm. b) Římského statutu, tak i v rámci vnitrostátních

¹⁹¹ čl. 8 odst. 2 písm. b) (xxii) a čl. 8 odst. 2 písm. e) (vi) Římského statutu Mezinárodního trestního soudu; INTERNATIONAL CRIMINAL COURT: *Elements...*, s. 28 a 37.

¹⁹² čl. 8 odst. 2 písm. a) (v) sjednání Římského statutu Mezinárodního trestního soudu

¹⁹³ čl. 8 odst. 2 písm. b) (xv) Římského statutu Mezinárodního trestního soudu

¹⁹⁴ INTERNATIONAL CRIMINAL COURT: *Elements...*, s. 16, 25-26.

¹⁹⁵ Tamtéž, s. 16, 25-26.

¹⁹⁶ čl. 3 Protokolu o předcházení, potlačování a trestání obchodování s lidmi, zejména se ženami a dětmi, doplňujícího Úmluvu Organizace spojených národů proti nadnárodnímu organizovanému zločinu

konfliktů v čl. 8 odst. 2 písm. e) Římského statutu. Znění těchto skutkových podstat se shodují a jsou definovány tak, že se jedná o „*odvody či nábor dětí mladších patnácti let do ozbrojených sil státu nebo jejich využívání ke aktivní účasti v nepřátelských akcích*“¹⁹⁷.

Tyto skutkové podstaty můžeme pak rozdělit na dvě samostatné části, resp. každá ze skutkových podstat obsahuje dva válečné zločiny. První částí je odvod a nábor dětí mladších patnácti let do zbrojených sil státu. Druhou částí pak je využívání dětí mladších patnácti let k účasti v nepřátelských akcích.¹⁹⁸

Společné pro obě části skutkových podstat je to, že se týkají dětí mladších patnácti let. Pro tyto, resp. dle Palermského protokolu osoby mladší osmnácti let, stanovuje Palermský protokol výjimku, kdy prostředek obchodování s lidmi není nutně vyžadován. Pro podřazení těchto skutkových podstat pod definici obchodování s lidmi v Palermském protokolu tedy není nutné, aby tyto osoby byly k vykořisťujícímu jednání jakýmkoliv způsobem donucovány.¹⁹⁹

Co se týče první části skutkových podstat, odvod a nábor jsou dle MTS formy najmutí. Rozdílem mezi nimi je pouze to, že nábor je v určitém smyslu dobrovolný, odvod oproti tomu nikoliv. Nábořem se pak rozumí jakýkoliv způsob akceptace dítěte do armády, přičemž aktivity tohoto dítěte mohou zahrnovat např. špionáž nebo sabotáž. Aktivní užití těchto dětí v ozbrojených silách však není nutné pro naplnění tohoto zločinu, postačuje samotné najmutí těchto dětí do ozbrojených sil. Z tohoto vyplývá, že při porovnání s definicí obchodování s lidmi v Palermském protokolu, je sice přítomen znak najmutí, jako forma obchodování s lidmi, avšak účel obchodování s lidmi nemusí být nutně vždy naplněn. Na druhou stranu si však nedovedu představit jiný důvod k najmutí dětí do ozbrojených sil než za účelem určitého vykořisťování. Z tohoto důvodu si tedy myslím, že i když nelze účel vykořisťování v této skutkové podstatě nalézt, konkrétní situace většinou definici obchodování s lidmi naplňovat bude.²⁰⁰

Oproti tomu druhá část skutkových podstat zakazuje užívat děti mladší patnácti let aktivně v nepřátelských akcích. Zde tedy máme výslovně stanoven způsob vykořisťování. Tato skutková podstata však oproti předchozí nevyžaduje naplnění formy obchodování s lidmi, tedy najmutí. Zde je jedno, jak se do ozbrojené síly dítě dostalo. Chybí zde tedy forma pro naplnění definice obchodování s lidmi v Palermském protokolu.²⁰¹

¹⁹⁷ čl. 8 odst. 2 písm. b) (xxvi) a čl. 8 odst. 2 písm. e) (vii) Římského statutu Mezinárodního trestního soudu V anglickém znění nalezneme rozdíl. V českém překladu je vynecháno v písm. b) „*national*“ a v písm. e) „*groups*“.

¹⁹⁸ Rozhodnutí Mezinárodního trestního soudu ze dne 14. března. 2012, *The Prosecutor v. Thomas Lubanga Dyilo*, č. ICC-01/04-01/06, bod 609.

¹⁹⁹ čl. 3 písm. c) a d) Protokolu o předcházení, potlačování a trestání obchodování s lidmi, zejména se ženami a dětmi, doplňujícího Úmluvu Organizace spojených národů proti nadnárodnímu organizovanému zločinu

²⁰⁰ CRYER: *An Introduction to International Criminal Law...*, s. 310.

²⁰¹ Rozhodnutí Mezinárodního trestního soudu ze dne 14. března. 2012, *The Prosecutor v. Thomas Lubanga Dyilo*, č. ICC-01/04-01/06, bod 620.

Z výše uvedeného tedy vyplývá, že definici obchodování s lidmi v Palermském protokolu bude naplňovat první skutková podstata, i když v ní není výslovně uveden účel vykořisťování.

3.2.6. Další nevyjmenované válečné zločiny

Dalším válečným zločinem, jenž sice není výslovně uveden v seznamu válečných zločinů, avšak je uznán ICTY a který bude naplňovat jako válečný zločin v určité míře definici obchodování s lidmi obsaženou v Palermském protokolu, je zločin zotročování. ICTY pod zločin zotročování podřazuje a uznává i v určitém směru nucenou práci, která ale za splnění podmínek v Ženevských úmluvách nemusí být považována za zotročování. To, co bylo výše řečeno o zotročování v rámci zločinů proti lidskosti platí i zde vzhledem k užití Úmluvy o otroctví na základě čl. 3 Statutu ICTY.²⁰²

3.3. Obchodování s lidmi jako nový zločin pod jurisdikcí Mezinárodního trestního soudu

Obchodování s lidmi je zločin velmi komplexní a zároveň je původcem dalšího zločinného jednání, a to ať na straně příjemce osob, tak i na straně obětí. Zároveň obchodování s lidmi slouží některým teroristickým skupinám jako finanční příjem pro podporu jejich aktivit.²⁰³ Bohužel však stále, jak výše uvádím, nacházíme pouze obecně přijímanou definici obchodování s lidmi v Palermském protokolu a stanovené povinnosti směřující státům. Individuální trestní odpovědnost za obchodování s lidmi s těžkostí nacházíme v Římském statutu, který sice obchodování s lidmi výslovně uvádí u zločinu zotročování v rámci zločinů proti lidskosti, avšak jak vyplývá z výše uvedené analýzy, lze jej pod tento zločin podřadit pouze omezeně, a nikoliv v plném rozsahu definice uvedené v Palermském protokolu. Podřazení pod další zločiny je taktéž velice omezené a možnost užití zbytkové kategorie zločinů proti lidskosti je velmi problematické.

Vzhledem k rozšířenému boji proti obchodování s lidmi, jak vychází z obecného přijetí Palermského protokolu a *TIP Reportu 2020*, věřím, že by bylo vhodné novelizovat Římský statut tak, aby se vyjasnila pozice obchodování s lidmi. Nejvhodnějším způsobem podle mého názoru by bylo přijetí obchodování s lidmi, tak jak je definován v Palermském protokolu a jeho podřazení jako samostatného zločinu proti lidskosti, a tedy plně jej oddělit a vymezit od zločinu zotročování.

Takovou novelizaci Římský statut umožňuje v čl. 123 skrz rozšíření výčtu zločinů obsažených v čl. 5 a to na revizní konferenci, na níž se projednávají případné změny Římského

²⁰²CRYER: *An Introduction to International Criminal Law...*, s. 295.

²⁰³ COUNTER-TERRORISM COMMITTEE EXECUTIVE DIRECTORATE. *Identifying and Exploring the Nexus between Human Trafficking, Terrorism, and Terrorism Financing*. CTED, 2019, s. 30-39. Dostupné na <<https://www.un.org/sc/ctc/wp-content/uploads/2019/02/HT-terrorism-nexus-CTED-report.pdf>>.

statutu.²⁰⁴ První taková konference se konala v roce 2010.²⁰⁵ Další konference tohoto typu se může konat za revizním účelem dle čl. 123 odst. 2 Římského statutu na žádost smluvní strany se souhlasem většiny smluvních stran.²⁰⁶ K přijetí takové změny je pak dle čl. 121 odst. 3 Římského statutu nutno alespoň dvoutřetinové většiny hlasů smluvních stran.²⁰⁷

²⁰⁴ čl. 123 statutu Mezinárodního trestního soudu

²⁰⁵ INTERNATIONAL CRIMINAL COURT. *Review Conference* [online]. asp.icc-cpi.int, [cit. 8. března 2021]. Dostupné na <https://asp.icc-cpi.int/en_menus/asp/reviewconference/Pages/review%20conference.aspx>.

²⁰⁶ čl. 123 odst. 2 Římského statutu Mezinárodního trestního soudu

²⁰⁷ čl. 121 odst. 3 Římského statutu Mezinárodního trestního soudu

Závěr

Cílem mé diplomové práce bylo vymezit aktuální regulaci obchodování s lidmi na mezinárodněprávní úrovni. A to nejprve vymezit definici obchodování s lidmi, jež by mezinárodní společenství všeobecně uznávalo. Dále vymezit, jaké závazné povinnosti plynou státům z Palermského protokolu, a zda může být Palermský protokol, resp. povinnosti z něj plynoucí, uplatňován nejen ve vztahu ke smluvním stranám, ale též ve vztahu k třetím státům, resp. zdali mají pravidla v Palermském protokolu povahu mezinárodního obyčeje. Další částí mé diplomové práce bylo posouzení povahy obchodování s lidmi, tak jak je definováno v Palermském protokolu, resp. zdali se jedná pouze o konvencionální zločin nebo již zločin dle mezinárodního práva. V poslední části diplomové práce pak byla posouzena možnost podřazení zločinu obchodování s lidmi pod některý ze zločinů vyjmenovaných v Římském statutu, resp. zdali může být obchodování s lidmi stíháno před MTS.

MPT je součástí mezinárodního práva veřejného. Oproti němu se však soustředí na individuální trestní odpovědnost. Obsahuje v sobě též prvky z práva lidských práv a vnitrostátního trestního práva. MPT se pak rozlišuje na mezinárodní právo trestní v užším smyslu, jež obsahuje zločiny dle mezinárodního práva, a na mezinárodní právo trestní v širším smyslu, jež zahrnuje kromě zločinů dle mezinárodního práva i zločiny konvencionální. Zločiny dle mezinárodního práva oproti konvencionálním zločinům, jež jsou postaveny na nepřímém donucovacím režimu, jsou zločiny, které jsou považovány za porušení *ius cogens* a individuální trestní odpovědnost je postavena na principu univerzality.

Mezinárodněprávně uznávané vymezení obchodování s lidmi je vzhledem k obecnému přijetí Palermskému protokolu představeno v jeho čl. 3 a to jako „*najmutí, přeprava, předání, přechovávání nebo přijetí osob za účelem vykořisťování, a to prostřednictvím pobrůžky násilím nebo použití násilí či jiných forem donucení, prostřednictvím únosu, podvodu, uvedení v omyl nebo zneužití moci či stavu zvláštní zranitelnosti nebo prostřednictvím poskytnutí nebo přijetí plateb či výhod s cílem získat souhlas osoby mající kontrolu nad jinou osobou.*“²⁰⁸ Tato definice považuje případný souhlas za irelevantní a zjednodušuje své naplnění pro oběti mladší osmnácti let.

Povinnosti států vyplývající z Palermského protokolu jsou tzv. 3P. Jsou jimi stíhání, prevence a ochrana. Každý z těchto pilířů obsahuje závazné požadavky a požadavky nezávazné, jež mají napomoci s bojem proti obchodování s lidmi. První pilíř, týkající se stíhání, zavazuje státy ke kriminalizaci obchodování s lidmi v jejich vnitrostátním právu a potrestání jeho pachatelů a je promítnut v čl. 5 Palermského protokolu. Druhý pilíř, prevence, pak stanovuje povinnosti, jež

²⁰⁸ článek 3 písm. a) Protokolu o předcházení, potlačování a trestání obchodování s lidmi, zejména se ženami a dětmi, doplňujícího Úmluvu Organizace spojených národů proti nadnárodnímu organizovanému zločinu

napomáhají předcházení obchodování s lidmi a je promítnut v čl. 9, 11, 12 a 13 Palermského protokolu. Třetí pilíř, ochrana, obsahuje povinnosti týkající se ochrany oběti obchodování s lidmi a poskytnutí pomoci od státu. Tento pilíř je obsažen v čl. 6, 7 a 8 Palermského protokolu.

Co se týká rozsahu závaznosti Palermského protokolu, bylo uvedeno, že část nauky sice prozatím nepovažuje obsah Palermského protokolu, zejména kvůli nedostatečné konzistenci praxe států, za reflexi mezinárodního obyčej, a tedy dle takto předestřené názoru pravidla uvedená v Palermském protokolu zavazují toliko jeho smluvní strany. Tomuto názoru však oponují analýzou argumentů překládaných Obokatom a judikaturou MSD ve věci *Nikaragua*, jež uznává, že úplná konzistentnost praxe států nutná není. Na základě množství států, u nichž existuje praxe týkající se boje proti obchodování s lidmi, včetně implementací Palermského protokolu, toto dle mého názoru naplňuje materiální prvek. *Opinio juris* států pak vychází ze samotného jednání států, kdy státy by nepodnikaly pozitivní kroky pro boj s obchodováním s lidmi, nepovažovaly by to za jejich právní povinnost. Pravidla obsažená v Palermském protokolu proto považují za mezinárodní obyčej, a tedy že tyto pravidla zavazují i státy třetí.

Samotný zločin obchodování s lidmi však není zločinem dle mezinárodního práva, ale pouze stále konvencionálním zločinem, jelikož z Palermského protokolu nevychází povinnosti směřující osobám, ale pouze státům. Zločin obchodování s lidmi, tak jak je definován v Palermském protokolu, tedy nezakládá individuální trestní odpovědnost osob.

Individuální trestní odpovědnost osob za zločin obchodování s lidmi však může vzniknout, pakliže osoby tento zločin spáchají jako některý ze zločinů stanovených Římským statutem. Z výše uvedené komparace mezi definicí obchodování s lidmi uvedené v Palermském protokolu a jednotlivými požadavky na zločiny v Římském statutu vyplývá, že zločin genocidy obsahuje speciální úmysl, resp. jeho účel neodpovídá účelu obchodování s lidmi, a zločin agrese je plně odlišný od obchodování s lidmi.

Ze zločinů proti lidskosti, za splnění požadavků rozsáhlosti nebo systematickosti útoku, zaměření proti civilnímu obyvatelstvu a vědomosti existence útoku, mohou spadat pod definici obchodování s lidmi dle Palermského protokolu v určité míře zločiny zotročování, sexuální otroctví a nucená prostituce. V úvahu přichází i zbytková kategorie zločinů proti lidskosti, jiné nelidské činy podobné povahy. Z výše uvedené analýzy vyplývá, že obchodování s lidmi má zajisté podobnou povahu ostatním uvedeným zločinům, a to z důvodu fyzických, psychologických a vývojových negativních následků takového zločinu. Zařazení pod tuto zbytkovou kategorii je však problematické z důvodu principu legality a vztahu k ostatním zločinům proti lidskosti, jež omezuje možnost užití této kategorie zločinů proti lidskosti. Co se týká zločinů deportace

a násilného přesunu obyvatelstva, tyto na základě analýzy sice naplňují formu a prostředek, nikoliv však účel obchodování s lidmi.

Z válečných zločinů mohou být podřazeny pod definici obchodování s lidmi v Palermském protokolu zločiny sexuální otroctví a nucená prostituce, nucení osob ke službě ve vojsku, odvozy nebo nábor dětí mladších patnácti let do ozbrojených sil státu. Z výslovně nevyjmenovaných válečných zločinů pak zde lze zařadit zločin zotročování a v rámci něj za určitých okolností i nucená práce. Tyto všechny válečné zločiny však zároveň musejí naplňovat obecné požadavky, tedy, že zločin byl spáchán v souvislosti s ozbrojeným konfliktem, a to vnitrostátním nebo mezinárodním. Dále musejí naplňovat i speciální požadavky, jež uvádí Římský statut u každé ze čtyř kategorií válečných zločinů.

Obchodování s lidmi tedy v určité šíři může být stíháno před MTS, avšak možnosti takového stíhání jsou velmi omezené a komplikované. Proto na konec své diplomové práce uvádím úvahu o možné novelizaci Římského statutu, jež by uvedla zločin obchodování s lidmi, tak jak je definován v Palermském protokolu, jako samostatný zločin proti lidskosti oddělený od zločinu zotročování.

Seznam použitých zdrojů

Monografie a příspěvky ve sbornících

1. BOAS, Gideon, BISCHOFF, James L. a REID, Natalie L. *Elements of crimes under international law: International criminal law practitioner library series*, 2. Cambridge: Cambridge University Press, 2008. 444 s.
2. BURČÍKOVÁ, Petra. *Obchod s lidmi a nucená či vykořisťující práce v České republice*. La Strada Česká republika, o. p. s., 2006. 36 s. Dostupné na <https://www.strada.cz/images/Publicace/Obchodovani/obchod_s_lidmi_a_nucena_ci_vykoristujici_prace_v_ceske_republice.pdf>.
3. CASSESE, Antonio. *International Criminal Law*. Oxford: University Press, 2003. 472 s.
4. COUNTER-TERRORISM COMMITTEE EXECUTIVE DIRECTORATE. *Identifying and Exploring the Nexus between Human Trafficking, Terrorism, and Terrorism Financing*. CTED, 2019. 59 s. Dostupné na <<https://www.un.org/sc/ctc/wp-content/uploads/2019/02/HT-terrorism-nexus-CTED-report.pdf>>.
5. CRYER, Robert a kol. *An Introduction to International Criminal Law and Procedure*. 2. edition. Cambridge: Cambridge University Press, 2010. 618 s.
6. DÖRMANN, Knut. *Elements of War Crimes under the Rome Statute of the International Criminal Court: Sources and Commentary*. Cambridge: Cambridge University Press, 2003. 524 s. Dostupné na <<https://www.cambridge.org/core/books/elements-of-war-crimes-under-the-rome-statute-of-the-international-criminal-court/133E9566AE9A646D91A38827C998E60E>>.
7. INTERNATIONAL CRIMINAL COURT. *Elements of crimes*. Enschede: PrintPartners Ipskamp, 2011. 44 s. Dostupné na <<https://www.icc-cpi.int/NR/rdonlyres/336923D8-A6AD-40EC-AD7B-45BF9DE73D56/0/ElementsOfCrimesEng.pdf>>.
8. INTERNATIONAL LABOUR OFFICE. *Global estimates of modern slavery: Forced labour and forced marriage*. Geneva: International Labour Organization and Walk Free Foundation, 2017. 68 s. Dostupné na <https://www.ilo.org/wcmsp5/groups/public/@dgreports/@dcomm/documents/publication/wcms_575479.pdf>.
9. OBOKATA, Tom. *Human Trafficking*. In BOISTER, Neil, CURRIE, Robert J. (ed). *Routledge Handbook of Transnational Criminal Law*. London and New York: Routledge, 2015. 458 s.
10. SVAČEK, Ondřej. *International criminal law*. Olomouc: Univerzita Palackého v Olomouci, 2012. 148 s.

11. ŠTURMA, Pavel. *Mezinárodní obyčej*. In: HENDRYCH, Dušan. a kol. (ed). Právnický slovník. 3. vydání. Praha: Nakladatelství C. H. Beck, 2009. 1481 s.
12. ŠTURMA, Pavel. *Mezinárodní právo trestní*. In: HENDRYCH, Dušan. a kol. (ed). Právnický slovník. 3. vydání. Praha: Nakladatelství C. H. Beck, 2009. 1481 s.
13. UNITED NATIONS. *Draft conclusions on identification of customary international law, with commentaries*. UN, 2018. 156 s. Dostupné na <https://legal.un.org/ilc/texts/instruments/english/commentaries/1_13_2018.pdf>.
14. UNITED NATIONS OFFICE ON DRUGS AND CRIME. *An introduction to human trafficking: vulnerability, impact and action*. New York: United Nations, 2008. 128 s. Dostupné na <https://www.unodc.org/documents/human-trafficking/An_Introduction_to_Human_Trafficking_-_Background_Paper.pdf>.
15. UNITED NATIONS OFFICE ON DRUGS AND CRIME. *Global Report on Trafficking in Persons 2018, Booklet 2: Trafficking in persons in the context of armed conflict*. New York: United Nations, 2018. 28 s. Dostupné na <https://www.unodc.org/documents/data-and-analysis/glotip/2018/GloTIP2018_BOOKLET_2_Conflict.pdf>.
16. UNITED NATIONS OFFICE ON DRUGS AND CRIME. *Global Report on Trafficking in Persons 2020*. New York: United Nations, 2020. 175 s. Dostupné na <https://www.unodc.org/documents/data-and-analysis/tip/2021/GLOTiP_2020_15jan_web.pdf>.
17. UNITED NATIONS OFFICE ON DRUGS AND CRIME. *Legislative Guides for the Implementation of the United Nations Convention Against Transnational Organized Crime and the Protocol thereto: part two Legislative Guide for the Implementation of the Protocol to Prevent, Suppress and Punish Trafficking in Persons, especially Women and Children, Supplementing the United Nations Convention against Transnational Organized crime*. New York: United Nations, 2004. 509 s. Dostupné na <https://www.unodc.org/unodc/en/treaties/CTOC/legislative-guide.html#_Full_Version_1>.
18. UNITED STATES DEPARTMENT OF STATE. *2020 Trafficking in Persons Report*. 20th edition. United States Department of State, 2020. 570 s. Dostupné na <<https://www.state.gov/wp-content/uploads/2020/06/2020-TIP-Report-Complete-062420-FINAL.pdf>>.
19. WEISSBRODT, David, ANTI SLAVERY INTERNATIONAL. *Abolishing Slavery and its Contemporary Forms*. New York and Geneva: United Nations, 2002. 55 s. Dostupné na <<https://www.ohchr.org/Documents/Publications/slaveryen.pdf>>.

Odborné časopisy

1. BASSIOUNI, M. Cherif. *International Crimes: Jus Cogens and Obligation Erga Omnes*. Law and Contemporary Problems, 1996, vol. 59, no. 4, s. 63-74. Dostupné na <<https://scholarship.law.duke.edu/cgi/viewcontent.cgi?article=1016&context=lcp>>.
2. FRANCES MORAN, Clare. *Human trafficking and The Rome Statute of the International Criminal Court*. The Age of Human Rights Journal, 2014, no. 3, s. 32-45. Dostupné na <https://www.academia.edu/30349868/Human_Trafficking_and_the_Rome_Statute_of_the_International_Criminal_Court>.
3. OBOKATA, TOM. *Trafficking of human beings as a crime against humanity: some implications for the international legal system*. The International and Comparative law Quarterly, 2005, vol. 54, no. 2, s. 445-457.
4. PETERSEN, Niels. *Customary Law Without Custom? Rules, Principles, and the Role of State Practice in International Norm Creation*. American University International Law Review, 2007, vol. 23, no. 2, s. 283-284. Dostupné na <<https://digitalcommons.wcl.american.edu/cgi/viewcontent.cgi?referer=&httpsredir=1&article=1021&context=auilr>>.
5. POURMOKHTARI, Navid. *Global Human Trafficking Unmasked: A feminist rights-based approach*. Journal of Human trafficking, 2015, vol. 1, no. 2, s. 156-166. Dostupné na <https://www.academia.edu/13844578/_2015_Global_Human_Trafficking_Unmasked_A_Feminist_Rights_Based_Approach_Journal_of_Human_Trafficking_1_2_156_166>.
6. ŠTURMA, Pavel. *Definice zločinů a další hmotněprávní aspekty v Římském statutu Mezinárodního trestního soudu*. Trestněprávní revue, 2002, č. 2.

Internetové stránky a články

1. ASTON, Joshua N. a PARANJAPE, Vinay N. *Human Trafficking and Its Prosecution: Challenges of the ICC* [online]. ssrn.com, 20. prosince 2012 [cit. 6. listopadu 2020]. Dostupné na <https://papers.ssrn.com/sol3/papers.cfm?abstract_id=2203711>.
2. BRADFIELD, Paul. *Trafficking in Persons – the Forgotten International Crime? – Part 1* [online]. opiniojuris.org, 29. října 2020 [cit. 8. března 2021]. Dostupné na <<http://opiniojuris.org/2020/10/29/trafficking-in-persons-the-forgotten-international-crime-part-1/>>.
3. CERONE, John. *Human Trafficking* [online]. ssrn.com, 22. července 2010 [cit. 19. října 2020]. Dostupné na <<https://ssrn.com/abstract=1647214>>.
4. INTERNATIONAL CRIMINAL COURT. *Review Conference* [online]. asp.icc-cpi.int, [cit. 8. března 2021]. Dostupné na <https://asp.icc-cpi.int/en_menus/asp/reviewconference/Pages/review%20conference.aspx>.

5. INTERNATIONAL CRIMINAL COURT. *The States Parties to the Rome Statute* [online]. asp.icc-cpi.int, [cit. 9. listopadu 2020]. Dostupné na <https://asp.icc-cpi.int/en_menus/asp/states%20parties/pages/the%20states%20parties%20to%20the%20rome%20statute.aspx>.
6. LINKEDIN. *Tomoya Obokata* [online]. uk.linkedin.com, [17. března 2021]. Dostupné na <https://uk.linkedin.com/public-profile/in/tomoya-obokata-48b4809?challengeId=AQFzNkTX4vekQQAAAXg_4RZRF4on4C3vf33rrXc_CJupqm6GC_MLR6YGqHPD3GkkgZu8acaa7cTcoa1SYIrAChkUfcJJ5TN7kA&submissionId=16e41c3b-b81c-6d16-1275-6d3099e64074>.
7. MINISTERSTVO VNITRA ČESKÉ REPUBLIKY. *Obchodování s lidmi* [online]. mvcr.cz, [cit. 28. října 2020]. Dostupné na <<https://www.mvcr.cz/clanek/o-nas-prevence-kriminality-obchodovani-s-lidmi.aspx#:~:text=Obchodov%C3%A1n%C3%AD%20s%20lidmi%20je%20pova%C5%BEov%C3%A1no,a%20%C3%BAto%C4%8D%C3%AD%20na%20jejich%20integritu>>.
8. PRATAP, Aparimita a KOSHY, Varsha Maria. *Modern Day Slavery & Trafficking Under the Rome Statute* [online]. cilj.co.uk, 24. listopadu 2018 [cit. 2. prosince 2020]. Dostupné na <<http://cilj.co.uk/2018/11/24/modern-day-slavery-trafficking-under-the-rome-statute/>>.
9. UNITED NATIONS OFFICE ON DRUGS AND CRIME. *About the United Nations Office on Drugs and Crime* [online]. unodc.org, [cit. 7. března 2021]. Dostupné na <<https://www.unodc.org/unodc/en/about-unodc/index.html>>.
10. UNITED NATIONS OFFICE ON DRUGS AND CRIME. *Trafficking in Persons* [online]. unodc.org, [cit. 7. března 2021]. Dostupné na <<https://www.unodc.org/unodc/data-and-analysis/glotip.html>>.
11. UNITED NATIONS OFFICE ON DRUGS AND CRIME. *United Nations Convention against Transnational Organized Crime* [online]. unodc.org, [cit. 20. října 2020]. Dostupné na <<https://www.unodc.org/unodc/en/organized-crime/intro/UNTOC.html>>.
12. UNITED NATIONS TREATY COLLECTION. *Chapter XVIII Penal Matters* [online]. treaties.un.org, 25. prosince 2003 [cit. 20. října 2020]. Dostupné na <https://treaties.un.org/pages/ViewDetails.aspx?src=TREATY&mtdsg_no=XVIII-12-a&chapter=18&clang=_en>.

13. UNITED STATES DEPARTMENT OF STATE. *2020 Trafficking in Persons Report* [online]. state.gov, [cit. 17. listopadu 2020]. Dostupné na <<https://www.state.gov/reports/2020-trafficking-in-persons-report/>>.
14. ZÍMOVÁ, Pavlína. *Mezinárodní trestní soud – od historie až k přijetí jeho Statutu* [online]. vsehrd.cz, [cit. 7. března 2021]. Dostupné na <https://www.vsehrd.cz/clanek/mezinarodni-trestni-soud-od-historie-az-k-prijeti-jeho-statutu_86152bca-f5ab-49c7-9eab-fa7ec2c2672b>.

Právní předpisy a mezinárodní smlouvy

1. Charta Spojených národů
2. Mezinárodní pakt o hospodářských, sociálních a kulturních právech
3. Mezinárodní pakt o občanských a politických právech
4. Protokol o předcházení, potlačování a trestání obchodování s lidmi, zejména se ženami a dětmi, doplňující Úmluvu Organizace spojených národů proti nadnárodnímu organizovanému zločinu
5. Protokol proti pašování přistěhovalců po zemi, po moři a letecky doplňující Úmluvu Organizace spojených národů proti nadnárodnímu organizovanému zločinu
6. Římský statut Mezinárodního trestního soudu
7. Supplementary Convention on the Abolition of Slavery, the Slave Trade, and Institutions and Practices Similar to Slavery
8. USA Public Law 106–386—Oct. 28, 2000, Victims of Trafficking and Violence Protection Act of 2000
9. Všeobecná deklarace lidských práv
10. Vídeňská úmluva o smluvním právu
11. Ženevská úmluva o ochraně civilních osob za války
12. Ženevská úmluva o zacházení s válečnými zajatci
13. Ženevská úmluva o zlepšení osudu raněných a nemocných příslušníků ozbrojených sil v poli
14. Ženevská úmluva o zlepšení osudu raněných, nemocných a trosečníků ozbrojených sil na moři

Judikatura

1. Rozhodnutí Mezinárodního soudního dvora ze dne 20. února 1969, *Kontinentální šelf Severního moře*
2. Rozhodnutí Mezinárodního soudního dvora ze dne 27. června 1986, *Vojenské a polovojenské aktivity v a proti Nikaraguy.*

3. Rozhodnutí Mezinárodního trestního soudu ze dne 14. března 2012, *The Prosecutor v. Thomas Lubanga Dyilo*, č. ICC-01/04-01/06.
4. Rozhodnutí Mezinárodního trestního soudu ze dne 23. ledna 2012, *Situation in the Republic of Kenya in the Case of the Prosecutor v. Francis Kirimi Muthaura, Uhuru Muigai Kenyatta and Mohammed Hussein*, č. ICC-01/09-02/11-382-Red.
5. Rozhodnutí Mezinárodního trestního soudu ze dne 4. ledna 2017, *The Prosecutor v. Bosco Ntaganda*, č. CC-01/04-02/06, bod 54.
6. Rozhodnutí Mezinárodního trestního soudu v předběžném řízení ze dne 23. ledna 2012, *Prosecutor v. William Samoeiruto, Henry Kiprono Kosgey and Joshua Arap Sang*, č. ICC-01/09-01/11.
7. Rozhodnutí Odvolacího senátu Mezinárodního trestního tribunálu pro Jugoslávii ze dne 2. října 1995, *Prosecutor v. Dusko Tadic a/k/a/ "Dule"*.
8. Rozhodnutí Mezinárodního trestního tribunálu pro Jugoslávii ze dne 7. května 1997, *Prosecutor v. Du[ko Tadi] a/k/a/ "Dule"*, č. IT-94-1-T.
9. Rozhodnutí Mezinárodního trestního tribunálu pro Jugoslávii ze dne 3. března 2000, *The Prosecutor v. Tibomir Bla[ki]*, č. IT-95-14-T.
10. Rozhodnutí Mezinárodního trestního tribunálu pro Jugoslávii ze dne 22. února 2001, *Prosecutor v. Dragoljub Kunarac, Radomir Kovac and Zoran Vukovic*, č. IT-96-23-T&IT-96-23/1-T.
11. Rozhodnutí Mezinárodního trestního tribunálu pro Jugoslávii ze dne 12. června 2002, *Prosecutor v. Dragoljub Kunarac, Radomir Kovac and Zoran Vukovic*, č. IT-96-23/1-A.
12. Rozhodnutí Mezinárodního trestního tribunálu pro Jugoslávii ze dne 29. května 2013, *Prosecutor v. Jadranko Prlić*, č. IT-04-74-T.
13. Rozhodnutí Mezinárodního trestního tribunálu pro Jugoslávii ze dne 30. května 2013, *Prosecutor v. Jovica Stanišić and Franko Simatović*, č. IT-03-69-T.
14. Rozhodnutí Mezinárodního trestního tribunálu pro Rwandu ze dne 1. června 2001, *The Prosecutor v. Jean-Paul Akayesu*, č. ICTR – 96-4-A.
15. Rozhodnutí Zvláštního soudu pro Sierra Leone ze dne 22. února 2008, *Prosecutor vs. Brima, Kamara, Kanu*, č. SCSL-2004-16-A.

Ostatní

1. Rezoluce Organizace spojených národů S/RES/2388 ze dne 21. listopadu 2017

Shrnutí/Abstract

Téma této diplomové práce je *Mezinárodněprávní aspekty regulace obchodování s lidmi*. Obecně cílem mé diplomové práce je vymezit aktuální regulaci obchodování s lidmi na mezinárodněprávní úrovni.

Konkrétně jakou definici lze mezinárodněprávně užít. Jaké povinnosti vyplývají státům z Palermského protokolu. Jaký je rozsah závaznosti Palermského protokolu, resp. zdali mohou pravidla v něm obsažená zavazovat i třetí státy a jakou povahu má zločin obchodování s lidmi v něm vymezený. Dále se zaměřuji na možnosti individuální trestní odpovědnost pachatele za obchodování s lidmi, a to před Mezinárodním trestním soudem.

Tato diplomová práce je rozdělena do tří hlavních kapitol. První kapitola vymezuje pojmy mezinárodního práva trestního v užším a širším smyslu a definuje pojem obchodování s lidmi.

Druhá kapitola se zaměřuje na Palermský protokol, kdy v této kapitole vyjmenovává obligatorní závazky státu vycházející ze tzv. „3P“, zkoumá povahu závaznosti Palermského protokolu, resp. zdali mohou být pravidla uvedená v Palermském protokolu považována za mezinárodní obyčej a povahu zločinu obchodování s lidmi.

Kapitola třetí zkoumá možnost podřazení obchodování s lidmi pod jurisdikci Mezinárodního trestního soudu, resp. možnost stíhat obchodování s lidmi jako některý ze zločinů uvedených v Římském statutu. Následně obsahuje mou úvahu nad možností novelizace Římského statutu.

The theme of this thesis is *International legal aspects of human trafficking*. In general, the aim of my thesis is to define current regulation of human trafficking in the international legal environment.

Specifically, what definition of human trafficking can be used? What does the Palermo protocol impose on the Countries? What is the scope of the Palermo protocol's obligations, in other words does it extend beyond the signatory countries? What is the nature of human trafficking as defined in Palermo protocol? The next topic is the possibility of individual criminal responsibility of the perpetrator of human trafficking before the International criminal court.

This thesis is divided into three main chapters. The first chapter defines international criminal law in a narrower and broader sense and human trafficking.

The second chapter focuses on the Palermo protocol and defines mandatory obligations the Countries have as per "3P" paradigm. It examines the binding nature of the Palermo protocol, specifically whether the rules in Palermo protocol can be considered as an international customary law. The second chapter also describes the nature of human trafficking crime.

The third chapter examines the possibility to classify human trafficking as a crime under the jurisdiction of the International Criminal Court. It explores the the possibility of prosecuting human trafficking as a crime under Rome Statute. It then contains my thoughts on the possibility to amend the Rome Statute.

Seznam klíčových slov/List of the key words

Mezinárodní právo veřejné; Mezinárodní právo trestní; Obchodování s lidmi; Palermský protokol; Mezinárodní obyčej; Individuální trestní odpovědnost; Mezinárodní trestní soud; Římský statut; Zločiny proti lidskosti; Válečné zločiny

International public law; International criminal law; Human trafficking; Palermo protocol; Customary international law; Individual criminal liability; International criminal court; Rome statute; Crimes against humanity; War crimes